

DOMOLJUB

Izdati vsak četrtek. Cena mu je
8 K na leto. (Za Nemčijo 10 K, za
Ameriko in druge tuje države 12 K.
— Posamezna številka se prodaja
po 20 vinarjev.

Slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo.

Spisi in dopisi se pošiljajo: Uredništvo
„Domoljuba“ Ljubljana, Kopitarjeva
ulica. Narodna reklamacija in in-
serati pa: Upravištvo „Domoljuba“
— Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 44.

V Ljubljani, črna 31. oktobra 1918.

Leto XXXI.

Poziv na kmetovalce. Ustanavljajmo narodne straže.

I.

V slovenskih pokrajinah in v Istri so zaloge živil jako pičle; tudi ne moremo pričakovati dovoza od zunaj. Romunija in Ukrajina nočeta več dovažati in v ogrskem državnem zboru se zahteva, da se ne sme izvoziti niti najmanjša množina živeža iz Ogrske. Pripraviti se je torej treba, da bo slovenski kmet sam prehranjeval naše ljudstvo, dokler ne pride pomoč iz inozemstva.

Vse polno tuincev prihaja sedaj iz slovenskih krajev v naše rodovitne pokrajine ter odnašajo živež. Sedaj v teh hudih časih moramo pa skrbeti v prvi vrsti za naše otroke, da ne umrjejo lakote.

Da otnemo naše ljudstvo preteči lakoti, je sklenil Narodni svet pozvati slovenske kmete, posebno na štajerskem, da ne prodajo nič živeža tujcem, pač pa naj pomagajo našemu prebivalstvu.

Naš kmet naj shrani in prihrani toliko živil, da bo takrat, ko bo potreba huda in ko ga pozove Narodni svet, mogel nuditi iz svojih zalog domačemu prebivalstvu vsaj toliko, da ga reši lakote.

II.

Blizajo se burni časi, ki zahtevajo, da je vsakdo na svojem mestu in da izvršuje naloge svojega poklica. Tudi za naše telovadce je prišel sedaj čas, da ščitijo narod.

Klateži, dezertarji in zlikovci se pojavljajo po deželi, ki ogrožajo javni mir in red.

Da bodo mogli postaviti naši telovadci močno narodno stražo ter ščititi otroke in imetje našega naroda, je pozval Narodni

svet zastopnike Orlov in Sokolov, da pridejo v ponedeljek dne 28. oktobra ob 3. uri popoldne v Ljubljano, kjer se je vršilo na magistratu zborovanje, in se sklepalo o ustanovitvi Narodne straže.

Dr. Anton Korošec,
t. č. predsednik Narodnega sveta.

Poziv na župane.

Narodno veče SHS. v Zagrebu je pozvalo vse pristaše strank, da se strnejo po vseh mestih, trgih, vaseh in selih v

Odbore Narodnega veča.

Z ozirom na ta poziv opozarja Narodni svet v Ljubljani gospode župane na določbo § 56. občinskega reda, ki pravi, da je ena najpomembnejših dolžnosti župana, da skrbi za krajno policijo, to je, da skrbi za javni mir in red v občini. Deželne komisije so začetkom vojske pozvale gospode župane, da izpolnijo to svojo dolžnost glede javnega varstva.

Pozivljamo gospode župane:

1. da ustanovijo odbore Narodnega Veča, ki bodo tvorili prostovoljno javno stražo. — Orožne liste dobijo gospode župani pri okrajnem glavarstvu zastoj;

2. v slučaju skupnega napada od strani klatežev ali v slučaju političnih izgrediv je treba klicati pomoči pri sosednjih občinah, oziroma naj se to nemudoma javi Narodnemu svetu v Ljubljano, ki bo poskrbel za pravočasno pomoč.

Prosimo gospode župane, da blagovoliijo sporočiti Narodnemu svetu v Ljubljani, kaj so ukrenili za vzdrževanje javnega miru, posebno da sporoče, koliko mož so izvolili v odbor Narodnega Veča.

Za Narodni svet:

DR. ANTON KOROŠEC l. r.
predsednik.

Papirnat denar v hranilnici!

Mnogi priporočajo, naj se drži papirnat denar doma, kakor češ: da je bolj varno ga obdržati doma, kakor ga naložiti v hranilnico. To mnenje je popolnoma napačno. Naj se zgodi z avstrijskim papirnatim denarjem karsibodi, je mnogo bolj varno, ako je naložen v kaki zanesljivi hranilnici, kakor da leži doma v skrinji. Pozivljamo torej slovensko prebivalstvo v njegovem lastnem interesu, da ne obdrži papirnatega denarja doma, ampak da ga naloži v dobro stoječe slovenske zavode. Tudi ves drugi denar, ki je mogoče kje drugje naložen, naj se izroči slovenskim denarnim zavodom.

Dr. Anton Korošec, predsednik.

Politični obzornik.

Kranjski deželni odbor zavozil v novo smer.

Ves jugoslovanski narod je kot en mož nameril korak za zvezdo-vodnico, ki jo je prižgala majniška deklaracija; vse je z vsemi močmi delalo za to, da se ustvarijo našemu po suženjsko tlačnemu ljudstvu v svobodni Jugoslaviji srečnejši dnevi, kjer nam bodo po besedah pesnikovih (Peršernovih) »zvezde milše kot doslej sijale«: samo kranjski deželni odbor je stal — da se milo izrazimo — ob strani in po svojih močeh gasil ogenj navdušenja, smešil kot otročarijo delo Jugoslovanskega kluba itd. itd., o čemer je lažje molčati nego govoriti.

Pod težo svetovnih dogodkov, ko se vse maje, ko se stare, častiljive stavbe rušijo kot da so hišice iz papirja, se je tudi deželni odbor obrnil za slovenskim narodom s svojih osamelih, temačnih, obsovačenih potov in se je soglasno izjavil za naš narodni program, kakor ga je v svojem oklicu na troedini narod SHS (Slovencev, Hrvatov, Srbov) začrtalo Narodno veče v Zagrebu: Zedinijo naj se vsa plemena jugoslovanskega naroda brez ozira na dosedanje državne meje v

novo, samostojno, popolnoma neodvisno jugoslovansko državo.

Ei, ko bi bil deželni glavar dr. Šusteršič in z njim bivši odborniki S. L. S. to krepko pesem pred letom dni zapeli, ko bi bili to naredili iz svobodnega srca, kar so morali zdaj prisiljeni, kakšno mogočno stališče bi bil zavzemal v našem boju za svobodo kranjski edini slovenski deželni odbor! Kakšen zgled edinosti, ki ji nobena sila ne more kljubovati, bi bilo slovensko ljudstvo celemu svetu!

Tako smo danes pač zadovoljni, da je dež. glavar dr. Šusteršič odložil vsa važnejša poročila v deželnem odboru, da je magr. dr. Lampe odstopil kot namestnik deželnega glavarja, da se deželni odbor kot celota ne čuti več poklicanega, da bi izvrševal katerekoli politične posle, ampak da bo le kot nekaj prehodnega in da hranil deželno imetje in skrbel, da ga brez škode izroči novi oblasti — kot tisti mož z evangelija se nam zdi, ki je dobil talent, pa ga je zakopal in ga pri obračunu svojemu gospodarju vrnil, ne da bi z njim kupčeval in ga pomnožil; zadovoljni smo s tem — pravim toda ali je bilo treba te žalostne oporoke? ali bi ne bilo za deželni odbor in za narod boljše, da bi si bili prihranili to žalostno, za vse, ki so prizadeti, tako mučno pogrebščino?

Bogu in našemu nesebičnemu in vse hvale vrednemu knezu in škofu se moramo zahvaliti, da ni tudi naša Slovenska ljudska Stranka in z njo katoliška misel bila prisiljena, da z deželnim odborom vred leže v grob. Bog, ki po starem pregovoru »Kranjca ne zapusti«, nam je dal spoznati resnico, da smo se ob pravem času primerno preustrojili.

Upajmo, da nam bo tudi zanjeprej dal potrebno pomoč po pametnih, nesebičnih voditeljih, da se naše razmere v Jugoslaviji tako urede, da bo prav za naš častni blagor, pa da bo tudi v verskem oziru tako, kakor odgovarja krščanskemu mišljenju in globoko verskemu čustvovanju našega naroda. Predvsem da bomo, ki smo enega srca in mišljenja, zopet vsi eno, vsi edini tudi v neumornem delu za narodov blagor in njega srečo.

Kako se bodo določevale meje novih jugoslovanskih držav.

Wilson, predsednik ameriških Združenih držav, je govoril pred nekaj dnevi s Paderewskim, načelnikom poljske vlade, ki se je osnovala v inozemstvu, med drugim tudi o mejah bodoče Poljske. Težko vprašanje je to, je dejal, ker se je marsikje vršilo nasilno ponemčevanje. Zato se meje ne bodo smele določevati po sedanjem stanju, torej ne po tem, kako daleč danes sega poljska govorica, ampak prikloniti bo treba Poljski vse tiste kraje, kjer je bilo prebivalstvo z nasilnim ponemčevanjem ogroženo za svoj poljski materni jezik, za svojo poljsko narodnost.

Isto zahtevamo mi Slovenci, da se nam pridele vse dežele, kjer so pred enim ali dvema ali tremi rodovi prebivali Slovenci, pa jih ne nemška nenastitna požretnost pogoltnila, ampak vzela z nenastitnim zatiranjem, z vnebovpijočimi krivicami jezik in jih prevarila za narodnost. Celovec na Koroškem je n. pr. pred 70 leti imel veliko slovensko večino. Takih krivic mednarodni mirovni shod ne sme potrditi, ampak tam bo prilika in dolžnost, da se stoletne krivice popravijo.

Avstrijske delegacije. Za nas Jugoslovane je najpomembnejši govor slovenskega delegata Fona. Samo nekaj odlomkov:

»Gospodje! Jugoslovani nimamo več zanimanja za to, kar se govori ali sklepa v delegacijah, ker z ozirom na našo državo uredimo stvari, kakor se bo nam zdelo. Zato ne bom veliko razkladal, kar bi v drugem slučaju storil.

Že pri zadnjem zasedanju vojnega odseka smo navedli veliko število slučajev, kjer so avstrijski vojniki zagrešili razne zločine, umore, rope in oplenjenja, zločine, ki nimajo zaleda. Mi smo se namreč morali omejiti, da so vse pritožbe ostale brez uspeha. Nam ni znan niti en slučaj, kjer bi zločini, ki so se zgodili na našem narodu, došli do zaslišanja in kazni. In vendar so bila to dejanja, ki kriče po maščevanju do neba.

Naj omenim vojaškega zdravnika, ki je iskal človeka, da bi ubil bolno ženo, ležečo v postelji; ker ni bilo nikogar, ki bi prevzel ta posel, je vojaški zdravnik povlekel bajonet in je z njim hladnokrvno zabodel ženo, kateri bi bil moral kot zdravnik pomagati! Mi smo ponudili vojnemu ministru priliko, da izve ime dotičnega zdravnika; toda na to ni dal odgovora. Opozarjam na gnusno počenjejanje nekdanjega generalnega guvernerja v Cetinju barona Rhemena, kateri je ukazal na predvečer cesarjevega rojstvenega dne leta 1914, spraviti starce, žene in otroke v senik, katerega je potem dal zažgati, da so nesrečneži vsi zgoreli. Ko so ga nekateri treznejši častniki opozorili na to, bil je tedaj ravno pri slavnosti večerji, je odgovoril: »Nemci so v Belgiji še hujše ravnali.« Opozarjamo, da smo predložili fotografije, iz katerih je razvidno, da je naše vojaštvo v enem kraju dalo nešteto prebivalcev obesiti; povedali smo, da so te nesrečneže vlačili pred eksekucijo v spredu po glavnih ulicah, predno so jih obesili. To so strahoviti zgledi, katere je v stanu doprinesiti samo militarizem, ako ve, da ni odgovoren. Vaše preiskave, ki ste jih uvedli, ne bodo imele uspeha, ker zašlišujete krivice kot priče. Rad bi videl bedaka, ki bi sam sebe obtoževal.

Pustite vendar vojaške domov. Kakor Vas pa poznamo, ni vas volja storiti to in zato moramo računati z možnostjo, da se umaknete z italijanske fronte. V tem slučaju naj torej pride vojaštvo na Goriško, Kranjsko in morda tudi na Štajersko. Ker je nesmiselno, držati vojaše še dalje pod orožjem, zahtevamo, da spustite vojaštvo domov, da pomaga vpostaviti deželo. Doma so sedaj neobhodno potrebni za obnovo dežele, ker ni misliti na to, da bi sedanja vladna akcija imela kak pravi uspeh.

Izstradano vojaštvo je sedaj izgubilo vsako disciplino, kradlo bo po deželi, ropalo in morilo. Opozarjam torej vojaške oblasti na dvojce:

1. Da skrbí pravočasno za zadostno prehrano vojaštva, nato je treba vojaštvo zaposliti. Vojak, ki ne bo imel dela, bo vedno pripravljen k ekscesom. Vojaštvo je našo deželo razdejal, vojaštvo naj jo zopet upostavi. Zahtevamo torej, da se vse vojaštvo, ki bi se moralo nastanilo na naši zemlji, porabi kar najintenzivneje za obnovo Goriške.

Prva hiša, ki je bila v Gorici popravljena, je last bogate aristokratije. Niste ji samo hišo popravili, ampak pripeljali ste ji celo vso hišno opremo iz Vidma. Popravili ste visokemu uradniku njegov grad; revež na Goriškem pa nima strehe, da pod njo leže. Ena prvih del je bilo, da ste hitro zgradili zopet hišo nesramnosti. Kdo naj se še čudi, da ljudstvo, ki je vojaštvo že poprej mrzilo, tega sedaj sovraži.

Oškodovani smo bili že zadosti pri delitvi italijanskega plena. Še sedaj se nemško vojaštvo prepira v Vidmu z našimi radi razdelitve plena. Potem ko so nas popolnoma oropali, hočejo odnesti ves plen.

Strah pred poplavitvijo dežele z vojaštvom je pri nas splošen. Ljudstvo pa se boji tudi, da bi vojaštvo prišlo z rekvizicijami. Hočete pobrati izmučenemu bednemu ljudstvu še zadnji košček kruha? Resno moram svariti pred takim početjem, ker maščevanje gotovo ne bi izostalo.

Svetovna vojska.

Na srbsko-albanski fronti so se naši nekoliko umaknili.

Srbi in Francozi so na Bolgarskem že dosegli Donavo. V obliki pahlače je dosegla solunska armada črto Vidin ob Donavi do vzdodne Hercegovine. Boj se pričinja za zadnjo etapo. Iz Pariza se sporoča, da so dosegle francoske čete Donavo pri Vidinu in pri Lom Palanki, kamor so se pripeljali po železnici, ker je sklenila Bolgarija z njimi premirje. V središču napredujejo bolj počasi in se bijejo pri Aleksincu boji s Srbi. Očividno je, da tam zadržujejo Srbe toliko časa, dokler ne spraznijo se-

verne Srbije. Angleži sporočajo, da se približuje levo krilo srbske-francoske armade hercegovinski meji.

Novo fronto ob Donavi in Savi so začele graditi avstrijsko-ogrske vojaške oblasti.

Na italijanski fronti so se začeli hudi napadi. Vendar se fronta ni toliko izpremenila, da bi bilo posebnega spomina vredno.

Tedenske novice.

Drobne politične vesti.

Jugoslovanski kadri se vrnejo.

Dunaj, 24. oktobra. Kakor se poroča, je vojna uprava že ukazala, da se premeste kadri jugoslovanskih polkov v domovino. Vojna uprava se kljub tej obljubi izgovarja, da se to ne bo moglo tako hitro izvršiti, ker ni na razpolago dovolj prevoznih sredstev.

Ko voda teče v grlo ali Nemci se hočejo z Jugoslovani pogajati. Zastopniki nemških narodnih manjšin v bodoči Jugoslaviji so se zglasili v Jugoslovanskem klubu na Dunaju z željo, da bi se začeli z nami pogajati o tem, kakšne pravice bodo imeli Nemci, ki stanujejo v pokrajinah Jugoslavije. Razgovora so se udeležili izmed Slovencev: dr. Korošec, dr. Lovro Pogacnik, dr. Jankovič in dr. Ravnihar. Kranjske Nemce je zastopal grof Barbo. — Kaka izprememba! Prej niso mogli niti slišati o tem, za kar zdaj lepo prosijo.

Narodno veče v Zagrebu je prevzelo vodstvo narodne politike združenega troimenega naroda Slovencev, Hrvatov, Srbov z oglasom dne 19. oktobra. V istem oglasu naznanja, da bodo Jugoslovani na mirovni konferenci zastopani s posebnim zastopstvom. Tujerodnim narodnim manjšinam (med nami torej Nemcem in Italijanom) zagotavlja popolno svobodo, sosedom prijateljstvo.

Velike manifestacije na Hrvaškem za svobodno Jugoslavijo so se vršile ob priliki Wilsonovega odgovora na avstrijsko-ogrsko mirovno ponudbo. V tej ponudbi — kakor znano — Wilson pravi, da se z Avstrijo in njeno vlado sploh ne pogaja. On govori le s Čehi in z Jugoslovani in bo z njimi sklepal dogovore in mir.

V Zagrebu se je zbrala velikanska množica in pojoč in vzklikajoč na čast dr. Korošcu, Jugoslovanskemu klubu, svobodi, Jugoslaviji korakala po ulicah. Pred množico so nosili zastave troimenega naroda slovenskega, hrvaškega, srbskega, nad njimi pa se je vila skupna zastava Jugoslavije: na modrem polju trikot, v vsakem oglu list kot znak troimenega naroda. Ljudstvo je manifestante obsipalo s cvetjem.

Točno ob 12. uri je prišlo okoli 60 tisoč manifestantov na Markov trg pred hrvaški sabor. Na balkonu sabora je bil zbran osrednji odbor Narodnega Veča, pred saborom pa je stal kordon hrvaških častnikov.

Prvi je pozdravil manifestante podpredsednik Narodnega Veča poslanec Pribevič.

Burno pozdravljen je govoril za njim glavni urednik »Slovenca« dr. Izidor Cankar. Rekel je, da prinaša pozdrave iz bele Ljubljane, da čutimo Slovenci vsi eno in da smo združeni v skupnem boju, kakor bomo v bodoče, za vedno.

Jelačićev pešpolk št. 79 je zavzel Reko. Zasedel je vse važne točke v mestu, med drugim tudi kolodvor, tobačno tovarno, sodno palačo, veliko javnih poslopij. Iz jetnišnic so izpustili jetnike. Policijska se je upirala, pa je bila po kratkem boju premagana. Tračnice pri železnici so razdrli. Sadržga je začela med zmešnjavo pleniti.

Drugi dan (24. oktobra) sta prišla v mesto dva madžarska bataljona z italijanskega bojišča iz Vidma. — Hrvati so bili preveč razkropljeni po mestu. Zato so jih Madžari lahko potisnili iz mesta. — Dr. Korošec je na Dunaju takoj nastopil za hrvaško vojaštvo, da ga brani zlih posledic.

Jugoslovanski delegati so odpotovali v Švico. Dne 26. oktobra so šli v Švico dr. Anton Korošec, dr. Melko Čingrija in dr. Gregor Žerjav, da se tam sestanijo z odposlanci v tujini živčih Slovanov in zastopniki antante in uvedejo predpogovore o premirju in miru, ureditvi jugoslovanske države, o prehrani itd. itd.

Vsi nekdanji slovenski deli Koroške morajo k Jugoslaviji. Narodni svet za Koroško je dne 17. t. m. glede severne meje Jugoslavije soglasno sklenil sledeče: »Zahtevamo kot sestavni del države SHS vse ozemlje dosežanje kronovine Koroške, kjer je prebivala zadnja stoletja slovensko ljudstvo. Narodnim manjšinam se zagotovi zakonito varstvo.«

Trst Jugoslaviji! Narodni svet v Trstu je 19. t. m. sklenil, da se Trst nikakor ne sme odtrgati od jugoslovanskega ozemlja; prebivalstvo je itak mešano italijansko in slovensko v mestu samem, bližnja in daljna okolica je pa — že od predmestij naprej — čisto slovenska, tako da Trsta ni mogoče spraviti v zvezo z italijanskim ozemljem razen preko slovenskih tal. — Sicer pa, kakor je znano, se tudi tržaškimi Italijani pretaka v devetdeset odstotkih po žilah slovenska kri. — Slovencev je v Trstu toliko, da se Trst že davno po vsej pravici imenuje največje slovensko mesto.

Ogrski Jugoslavlani za priklonitev k Jugoslaviji. Hrvati in Srbi iz Bačke in Banata, najbolj rodovitnih jugoslovanskih pokrajin, v posebni izjavi zahtevajo popolno samostojnost svojega naroda ter zahtevajo, da se kot istokrvni bratje združijo v bodočo državi SHS (Slovenec, Hrvat, Srbov).

Pomoč stradalajočim iz Hrvatske. Iz Zagreba poročajo: Hrvatska vlada je sklenila, da ne pomaga samo Dalmaciji in Istri, marveč tudi drugim vsled lakote ogroženim pokrajinam, zlasti tudi slovenskemu prebivalstvu na Goriškem, kamor je namenjenih 150 vagonov krompirja.

Hrvatski judje se izjavljajo za Jugoslavijo. Delati hočejo — tako pravijo — »kot rodoljubni del« hrvatskega naroda za narodno bodočnost. — Nam se zdi, da bolj za svojo. Bolj bi brezdomno Hrvate in

nas razveselili, če bi se izjavili za kakšno pristno judovsko državo, ki naj jo ustanove, kjer jim drago. Sicer pa to pišemo zaradi tega, ker imajo judje dobre nosove.

Tudi Madžari se slijejo krog Jugoslovancev. Madžarski časniki pišejo, kot nemški, da mora madžarska vlada po bratovsko pozdraviti Jugoslovane in se z njimi prijazno pomeniti — zdaj, ko se je solnce obrnilo na našo plat. Prej jim niti ljudje nismo bili, kaj še le bratje! Kako stiska najbolj prevzetnega človeka pohlevnega in pametnega naredi.

Prehrana prehaja v roke našega narodnega prehranjevalnega urada.

V Celju so šli dne 26. oktobra pooblaščenici Narodnega sveta k okrajnemu glavarstvu in zahtevali, da jim izroči skrb za prehrano ter jim da v ta namen na razpolago uradništvo in vso aprovizacijsko uredbo. Zahtevali so tudi, da se mestni aprovizacijski urad razpusti. Glavar se je vdal in tako je skrb za prehrano prešla v roke Narodnega odbora. — Tudi po ostalih slovenskih krajih se enak prehod pripravlja. Upamo, da se kmalu ustanovi v Ljubljani osrednji prehranjevalni urad za celo Slovenijo.

Ogrski Slovaki so vstali. Eden najbolj trinčenih, najbolj tlačanih narodov, ogrski Slovaki, je podal v ogrskem državnem zboru izjavo, da se hočejo združiti s češkimi brati v samostojni češko-slovaški državi.

Češko-slovaški narodni svet se več ne počenja z Dunajem; tako je sklenil dne 19. oktobra, ampak je sklenil sam po svoje urediti svojo svobodno državo. Saj se je že sestavila.

Čehi ne pustijo nobenih živl iz svojega ozemlja, da bodo mogli sami zase skrbeti in narod varovati pred lakoto. Zato je dunajski župan že izjavil, da je takoj pripravljen začeti gospodarske dogovore z novo češko državo, da reši Dunaj pogina.

Vlada Čeho-Slovakov v Parizu. Za začasnega predsednika države in finančnega ministra je bil izvoljen glasoviti profesor Masarik.

Novo avstrijsko ministrstvo. Ministrski predsednik Hussarek je vendarle izprevidel, da je prišel čas, ko je treba zlestiti z mehkega ministrskega stolčka in ga prepustiti drugemu spretnejšemu, bolj dalekovidnemu možu.

Za novega ministr. predsednika je določen znani miroljub dvorni svetnik Lámaš. Psovali so ga Nemci, ko jih je pozival, naj se sporazumejo s Slovani v Avstriji, jim dajo pravice, dokler ne bo nepozno. Našel je kosmata, gluha ušesa. Danes je on edino upanje trmastih Nemcev, plesnive vlade; toda na to upanje so se spomnili, ko je že krava iz hleva. — Poslanec Stölzl bo istični minister, vseučiliški profesor dr. Redlich, tudi znan miroljub, pa finančni minister.

Seveda ne bo vstopil v ministrstvo noben Čeh ali Jugoslovian. Vendar bodo pa Čehi in Jugoslavlani šli Lámašu radi na roko, da se narodi Avstrije čimprej in v čim večjem miru ločijo in vsak sebi gredo.

Cesar Karej je odšel na Ogrsko, kjer namerava dlje časa ostati v kraljevem gradu Gödöllő.

Naš novi zunanji minister grof Andrašy ne bo nič boljši od odstopivšega zunanjega ministra grofa Buriana. Nemci in Madžari imajo skrivno upanje, da se bo s pomočjo Ukrajincev posrečilo v novi monarhiji nad vladati Čeho-Slovake in Jugoslovane. Nemci in Madžari so zopet prijatelji — Herod in Pilat prijatelja, da uničita Nedolžnega.

Na Ogrskem bo novo ministrstvo bržkone sestavil grof Hadik, ki ima nalogo, da čim prej sklene mir in zagotovi Ogrski popolno samostojnost. Prejšnje Weleriovo ministrstvo je odstopilo zaradi dogodkov na Hrvaškem, zlasti pa na Reki, ki so jo Jelačičevci zasedli.

Na Poljskem imajo že svojo samostojno vlado. Predsednik je Svejžinski, zunanji minister pa dr. Glombinski, ki se je udeležil tudi sestanka Poljakov, Čehov, Jugoslovancev in Ljubljani za časa, ko se je odkrila dr. Krekova spominska plošča v št. Janžu.

Nemški poslanci v nemškem državnem zboru: Poljaki, Danci, Alzačani so se izjavili za ločitev od Nemčije in združitve z istokrvnimi brati v lastnih državah.

Nemci ostro napadajo svojega cesarja; poslanci različnih strank so klicali, naj nemška vladarska hiša oddide; zakaj zdaj ne gre za dinastijo in vladarja, ampak za ljudstva, za človeštvo, ki se hoče osvoboditi. — Prebrali so tudi neko pismo, ki ga je pisal nemški cesar prejšnjemu ruskemu carju Aleksandru; tam je pisal cesar, da bi bilo najbolje, če pobesijo vse socialiste in pristaše centra (katoliška stranka v Nemčiji).

Tudi nemški milijarderji zoper cesarja Viljema; pravijo, da naj bo moder in svoj prestol kmalu zapusti.

Mir meča. Ali bodo dosegli mir pravice, kakor je Nemcem prav, ne vemo; gotovo je pa to-le: nemški državniki so venomer govorili, da morejo sprejeti le mir, ki ga daje popolna zmaga, »nemški mir«, le »mir meča«, mir »na mečevi ostrini« — danes ga imajo, samo da popolne zmage niso dosegli Nemci, mir na ostrini meča ni pridobil »dobri nemški meč«, ampak njih sovražniki. Grenek sad nespravljivosti, gospodstvaželnosti. Toda vedno je še v veljavi stari pregovor: Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. In Nemci so jo globoko kopali.

Nemčija je odgovorila na Wilsonove zahteve dne 20. oktobra. Sprejema, pravi, vse Wilsonove mirovne zahteve; izprazniti hoče zasedena ozemlja na Francoskem in v Belgiji in na vzhodu. Podmorska vojska se ublaži, pri umikanju ne bodo več brez najnujnejše potrebe rušili in požigali. — Dalje je poudarila, sicer zavito v lepe besede, da nemški cesar, ki je doslej tako glasno z mečem rožljaj, nima v Nemčiji nobene besede več; on ni več vladar Nemčije. O vojski in miru bo odslej odločalo ljudstvo, ne pa ta ali ona neodgovorna oseba, kot je bilo doslej.

Wilson je odgovoril Nemčiji na vse to že 23. oktobra. Pripravljen, pravi, je pogajati se s svojimi zavezniki Francozi in Angležmi vred o premirju. Wilson zahteva hude reči. Preden začne z Nemci sploh govoriti, mora biti Nemčija postavljena v tak položaj, da ne more več začeti nobenih sovražnosti.

1. Izročiti mora celo armado na milost in nemilost.

2. Izročiti prožje, srelivo, brodovje in podmornike.

3. Z nemškim cesarjem se sploh ne meni, pa tudi z drugimi ljudmi, ki drže s cesarjem in dosedano vladno, se on ne spušča v noben mirovni pogovor.

4. Če Nemci cesarja Viljema in sploh Hohencolrnerne, to je nemško cesarsko rodbino odstranijo, bodo pri pogajanju ceneje izhajali; če bi pa Nemci ne imeli toliko moči ali volje in bi zahtevali, da se Amerika in njeni zavezniki pogajajo z vojaškimi gospodovalci in s cesarsko oblastjo, potem pa ni govora o miru, ampak Nemčijo bodo do tal uklonili in pogazili.

Tak je — podomače povedan — Wilsonov odgovor.

Nemčija se bo popolnoma udala.

Odgovor Nemčije Wilsonu se glasi:

Nemška vlada je vzela na znanje odgovor predsednika Zveznih držav.

Predsednik pozna globoko segajoče spremembe, ki so se izvršile v nemški ustavi in se še vrše. Mirovna pogajanja vodi ljudska vlada, v katere rokah so dejansko in ustavno odločilna pooblastila. Njej so podrejene tudi vojaške oblasti.

Zatorej nemška vlada pričakuje zdaj predlogov za premirje, ki bo uvedlo mir pravičnosti, kakor ga je označil predsednik v svojih izjavah.

Podpisal SOLF,

državni tajnik zunanjega urada.

To se podomače pravi, da je moral nemški cesar dati vso oblast iz rok in da bo moral iti. Vsa javna oblast in vodstvo države in politike je v rokah nemškega ljudstva. Tudi vojaške oblasti se morajo pokoriti ljudski volji. Nemčija želi, naj Wilson pove pogoje za premirje in prosi, naj ne bodo ti pogoji preveč strogi in poniževalni, da smrtni sunek, ki ga bo antanta Nemčiji zadala, ne bo prehudo boleč.

Nemškemu cesarju bodo odvzeli vrhovno oblast nad nemško vojsko. Vrhovno poveljstvo bo zanjeprej odgovorno parlamentu torej ljudstvu, ki bo sklepalo o miru in vojski, pa tudi poveljnike lahko pozvalo na odgovor. Dolej je vojaštvo povsod delalo, kar je hotelo, ker ni bilo nikomur odgovorno. Tudi pri nas. O tem nas poučuje nekaj odlomkov iz govora slovenskega poslanca Fona, ki jih priobčujemo na drugem mestu.

Kri vseh do zadnjega za — oblast enega. Ker se je malo zazdelo, kakor da je položaj nemške vojske na zahodu morda za las manj obupen, vsenemški in vojaški krogi zopet poizkušajo dobiti vaje nemške države v roke. Nemčija se hoče, če se ne doseže z Wilsonom sporazum, še enkrat dvigniti: vpoklicati nameravajo brez izjeme vse moške od 16. do 55. leta na zadnji boj, ki naj prinese odločitev na suhem in na morju. — Koliko nepotrebnega gorja, koliko po nedolžnem prelite, vnebovpijoče krvi! Kri vseh do zadnjega mora teči, da en sam črni svojo, nikomur odgovorno oblast.

Domache novice.

Umrli je 23. t. m. Franc Jezerec, kaplan v Metliki. Rojen 3. decembra 1890 v Selcih, v mašnika posvečen 22. junija 1915. Kot kaplan je služboval v Sv. Križu pri Litiji in v Metliki. Pokopan je bil v petek, dne 25. t. m., dopoldne, N. v m. p.

Umrli je 10. t. m. Janez Jaklitsch, župnik v Poljanici. Kot kaplan je služboval v Črmošnjicah, v Starem Logu, Koprivniku in Zdkovem na Kočevskem, kot župni upravitelj in župnik na Kočevski Planini in nazadnje kot župnik v Poljanici. N. p. v m.

Župnik Ivan Lovšin †. Dne 25. t. m. jutraj je po kratki mučni bolezni umrl č. g. Iv. Lovšin, župnik v Lescah na Gorenjskem. N. v m. p.

† Č. g. Ferdinand Prebil, kaplan v Kranju, je umrl dne 25. oktobra jutraj za špansko boleznijo, h kateri je pritisnila pljučnica. Pridno je delal v dušnem pastirstvu in za izobrazbo ljudstva. V Kranju je vse delo sloanelo na njegovih ramah. Svetila mu večna luč!

Umeščen je bil 22. t. m. na župnijo Preseje Edvard Šimnic, kaplan v Cirknici, dne 25. t. m. Valentin Kajdič, doslej župnik v Borovnici, na župnijo Sora.

Dr. Šusteršič je zapustil deželo. V petek dne 26. oktobra popoldne ob dveh je dr. Šusteršič s soprogo zapustil deželo. Odpeljal se je z avtomobilom do Gradca, odkoder potuje menda na Dunaj.

Namestnik deželnega glavarja dr. Karol Triller je strankam na razpolago v svoji uradni pisarni (deželni dvorec, II. nadstropje) vsak delavnik od 9. do 10. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne.

Razne vesti.

Darovi za Narodno veče. Z vseh strani dohajajo Narodnemu veču SHS. naravnost ogromni zneski. Privatniki darujejo po 10.000, 20.000 in tudi 100.000 kron za Narodno veče.

Strašna železniška nesreča v Kapfenbergu. — 30 mrtvih, 50 težko ranjenih. V Kapfenbergu so dne 21. t. m. trčili skupaj trije železniški vlaki. Brzovlak, ki se odpelje ob 8. uri 30 minut z Dunaja, je zavozil v tovorni vlak. Veliko voz se je razbilo. V razvaline ponesrečenih vlakov je zavozil vlak z dopustniki. Nastal je požar, v katerem je veliko voz zgorelo. Med ponesrečenimi je mrtev tudi ravnatelj južne železnice Grundner, njegova žena in sluga. Vsega skupaj je 30 mrtvih in 50 težko ranjenih.

160 vagonov žita segnilo! Budimpešta, 16. okt. Zaradi zanikrosti osebja je segnilo v kormendekem parnem mlinu 160 vagonov žita. Proti krivcem ravnatelju dr. Rudolfu Franzu v Mariboru, Karlu Franzu v Dunajskem Novem mestu in grofu Hojosi v Budimpešti so uvedli kazensko postopanje. — Bodo težko kaj dognali. Če bi bil kakšen revež kaj prizadet, bi ga pravica gotovo dohitela.

V Budimpešti je umrlo za špansko boleznijo od 1. do 19. oktobra, torej v treh tednih 14.796 oseb.

Tajno tiskarno v Lublinu, v kateri so izdelovali bankovce po 50 in 100 kron, so našli te dni policijski organi. Krivce so prijeli in zaplenili bankovce, katerih je bilo 16 kg teže.

Nemec o Mažarih. Dne 18. julija je označil krščanski socijalec dr. Mayr opiske močotice tako-le: »Mi ne vidimo v ogrskih močoticih nič drugega kot samovoljno vladno plemstvo, ki ga imajo na vajeletih ljudje; ta vlada nekaterih se je združila bistveno radi tega, da zatira druge narode.« — Isti dan je govoril v zbornici tudi Krok in odgovoril dr. Tresiču na medklic, da Mažari leta 1861. niso bili taki kot so sedaj: »Ljubi prijatelji, že od l. 1526. ne vsem nič dobrega o Mažarih.«

Umetnik v stradanju umrl. V Florenci je umrl po celi Evropi dobro znani umetnik v stradanju Sudi. Bil je v svoji umetnosti tako izurjen, da je vzdržal 40 dni brez hrane in je kljub temu prenašal težke telesne napore. Pristradal si je leno premoženje in tudi vilo.

Kako so padle cene v Varšavi. Minuli ponedeljek je v Varšavi padlo zlato v nekaterih minutah od 1100 mark za 100 rubljev na 900

mark. Manufaktura je padla za 50 odstotkov, sladkor od 1200 na 1050 mark, na drobno pa celo od sedem mark za funt na štiri marke 80 lenigov funt. Moka je padla od 5 na 3 marke 50 lenigov; padle so tudi cene čaju, slanim, čevljem itd.

Bivša zimska palača ruskega carja — ljudska kuhinja. V Petrogradu so preobnavili zimsko palačo ruskega carja v ljudsko kuhinjo, ki ima prostora za 2000 ljudi. Sploh namerava sedanja vlada izpremeniti to palačo v ljudski dom.

Dolžina železnic svetovnih večest. 1. Zedinjene države 400.000 km, 2. Nemčija 62.000 kilometrov, 3. Rusija 61.000 km, 4. Francija 50.000 km, 5. Avstro-Ogrska 45.000 km, 6. Anglija 38.000 km, 7. Italija 17.000 km, 8. Japonska 9000 km.

Dopisi.

Iz Strahinja pri Naklem. Ko nam je vojska pometala naše bronaste zvonoce iz zvonika, smo jokali in žalovali. — Kak neznosen dolgčas je zavladal! Močtev je popeljavila. Vera je od dne do dne pešala, ker ni bilo od nikoder čuti glasu, ki bi budil vest in nas opominjal dolžnosti. Može in žene so tarnale: Kaj bo z našimi otroci, ako bodo tako rastle in v takem ozračju odrasle. »Kucimo si novih zvonov! Sami zložimo, naj stanejo kar hočemo!« Ta glas je objel vso vas. — Letos na binkoštni ponedeljek so se okorajšiti močje in šli so zbirat za nove zvonove. Vas, ki šteje okoli 300 duš, je eno samo popoldne zbrala nad 2400 K denarja. Dobili smo zvonove. Na rožnivenško nedeljo so peči že trije, dočim sta bila nekaj tednov le dva. Lepo ubrano pojo v tonih: l, g, b. Težki so: 160 kg, 420 kg in 560 kg. — Veseli in ponosni smo Strahinjci na nje; denar ni bil proč vržen!

Leše pri Trzinu. Na Dobrti imamo svojo planino, na kateri se je to leto paslo okrog 70 ovac. Od te čede se sedaj pogreša 16 glav. Sodi se, da so morda te živali zašle kam na kako sosedno planino ali pašnik, kakor na Begunsko, na Stoli, ali na Sv. Ane dolino nad Trzicem. Prosi se, ako kdo kaj izve o tem, naj sporoči na županstvo Leše, pošta Brezje.

Stroški se bodo hvaležno poravnali. — Franc Valjavec, župan.

Iz Mirne. Smrt je zahtevala v teku treh tednov že precej mladih ljudi. 20. oktobra smo pokopali Jožeta Kelenca s Sela, bil je dober in pošten fant, da mu jih je malo par! Kako je bil priljubljen, je pričal njegov pogreb ob obilni udeležbi in z mnogimi lepimi venci. Iz iste rodbine so pokopali pred petimi dnevi fanta, starega še ne dvajset let. Umrli je tudi iz iste vasi dobra mati Ana Kralj in zapustila štiri nedoletne otroke in moža. Bog jim daj večni mir! Bolezen še ni ponehala, drugače imamo vedno deževno vreme in delo zaostaja. Kljub temu pa vsi težko čakamo, kdaj bomo mogli poprijeti za delo v težko zaželeni Jugoslaviji.

Gospodarski del.

Jugoslovanski lanet v jugoslovanskih državah.

Vprašati se moramo, kakšen položaj bo našel v novi hiši najmočnejši slovenski stan, naš kmet. Na našem slovenskem ozemlju šteje kmečki stan 65 odstotkov vsega prebivalstva, s svojimi sinovi in hčerami zalaga in izpopolnjuje vse ostale stanovne, tisoči in tisoči pa so odhajali vsako leto na tuje, tujcem množit bogastvo, dočim so k nam stalno prihajali tuji podjetniki dvigati zaklade naše zemlje in zažugljevati domačine.

Naša zemlja nam je dosedaj premalo rodila, 10 kvintalov krušnega žita na 1 ha, na Češkem 19, na Nemškem 20, na Danskem pa celo 28 kvintalov. Na naših travnikih se je pridelalo letno komaj 30 kvintalov sena, na Nemškem pa 50 q, v naših gozdih 2-9 m³ lesa, na Nemškem 3-5 m³. Strokovnjaki so mnenja, da bi mogla naša zemlja roditi približno še enkrat toliko, kakor do sedaj. Nič

manj kakor 200.000 ha naše zemlje je še danes v rokah veleposestev (vsako posestvo nad 500 ha), pretežni del tega posestva pripada tujcem, lastnikom fideikomisov. Dobrička, ki ga imajo iz tega posestva, ne uporabljajo na naših tleh, ampak ga nosijo v tujino.

Navedeni podatki o kmetijstvu so vzeti iz ravnokar izšle knjige Milka Brezigarja »Osnutek slovenskega narodnega gospodarstva«. V tej knjigi je precej do podrobnosti opisan položaj našega kmeta, pogoji in način njegovega obdelovanja zemlje, živinoreje in gozdarstva ter njegovih življenjskih potreb. Na tej stvarni podlagi pa je skušal zgraditi pisatelj načrt za ureditev kmečkega vprašanja v novi jugoslovanski državi.

Prva temeljna zahteva, ki jo izvaja pisatelj iz svoje slike našega kmetijstva, je, da naj se v novi državi nacionalizira zemlja, da mora naša zemlja priti res v roke našega delavnega ljudstva. V lastni državi hočemo biti na svoji zemlji svoj gospod. V tem oziru moramo pisatelju brezpogojno pritruditi. Kako je prišla naša zemlja v roke tujcem? Ko so Bavarci in Franki z mečem v roki podjarmili našo zemljo, so odvzeli ljudstvu velike kose zemlje in njihova država jih je dala edinim uradnikom tistega časa: grofom v neke vrste brezplačen najem mesto druge uradniške plače. Tak brezplačen najem se je imenoval fevd ali leno in iz njega se je sčasom razvilo tlačanstvo, graščinsko podložništvo, ki ga je popolnoma odpravila zemljiška odveza leta 1848. po precejšnji zaslugi takratnih slovenskih poslancev; zraven se je pa razvila iz njega tudi zelo velika zasebna zemljiška lastnina takih grofovskih družin.

Zato je naše trdno prepričanje, da se je s tem ropom zemlje domačemu kmečkemu stanu storjena krivica z zemljiško odvezo samo polovičarsko popravila. Ili moramo dalje. Za oploščeno kmetijsko gospodarstvo nepogrešljivi kosi zemlje, kmetu krivično odvzeti, morajo priti nazaj v njegovo last. Tuji veleposesniki porabljajo to zemljo dostikrat samo za brezplodno lovsko zabavo, naši ljudje pa se morajo radi tega seliti na tuje.

Pisatelj se je lotil tudi vprašanja, kako bo vplivala na naše kmetijstvo tesna zveza s Hrvatsko - Slavonijo. Tako-le pravi: »Tesna spojitve s Hrvatsko - Slavonijo bo podpirala reorganizacijo našega kmetijstva. V prvih letih po vojski mu bo dajala živež in sirovine, ki nam primanjkujejo. Zito in moka ter vprežna živina, posebno konji, nam bodo neubodno potrebni. Vse to bo dajala Hrvatska ter bo pomogla prvim in najhujšim potrebam. Njena konkurenca z zemeljskimi pridelki ne bo ovirala, ampak podpirala intenzivno in racionalno obdelovanje ter trgovsko izkoriščanje naše zemlje. Kmet bo izprevidel, da more uspešno konkurirati, ako obrodi njegova njiva 14 kvintalov krušnega žita namesto samo 9 q; uvideval bo potrebo intenzivnega obdelovanja. Trgovina s Hrvatsko ter tujino mu bo v kratkem pokazala, da je naša zemlja sposobna za plemenite plodove. Hrvatska bo obdelovala ter izvažala priprosta, relativno manj vredna živila, kakor koruzo, češplje, mast, mi pa plemenito sadje, vino itd. Po tem načelu si bo treba razdeliti notranji in zunanji trg in niti tu - niti onostranski interesi ne bodo oškodovani. Zveza s Hrvatsko pa bo tudi indirektno podpirala naše kmetijstvo. Na Slovenskem je industrija bolj razvita kakor na Hrvatskem. Slednja bo glavni industrijski odjemalec, nam omogoči ustanovitev novih industrijskih strok. Industrializirana dežela pa pospešuje kmetijstvo na stotero načinov.«

Jugoslavija pomeni torej že sama na sebi veliko zboljšanje za položaj našega kmetijstva. Pri tem tudi ne smemo pozabiti, da bomo oproščeni nemškega uradniškega birokrata in judovskokapitalističnega oderuha. Vendar je tudi sicer potrebno, da si napravimo določen načrt, kakšno kmetijsko politiko bomo vodili v novi državi. Tudi načrt za agrarno reformo ne najde v Brezigarjevi knjigi. Pisatelj pravi: »Mi pa bomo morali v svoji državi postaviti zakonodajni temelj obdelovanja zemlje... Kmet ne bo primoran izročati svojega pridelka, pač pa bo moral

v prid naroda izpremeniti dosednji način obdelovanja. Narod bo od njega zahteval, da mora izvesti iz zemlje vse darove, ki so skriti v njej... Cela dežela naj se razdeli v približno 20 enakih pokrajin. V vsaki pokrajini se nastavi en agronom, ki je predrejen deželnemu agrarnemu uradu. Pokrajinski agronomi bodo ugotovili produktivna svojstva svojega okoliša; na podlagi teh ugotovitev bodo zakonodajstvo določilo semena, gnojila ter način obdelovanja... Važen faktor agrarne reforme bodo zadruga. Obstoječe zadruga bodo opravljale tudi nadalje isti posel kakor danes, vrhutega pa bodo prevzele kot prenešen delokrog nekatere posle agrarne reforme. Vsak kmetovalec bo moral biti član zadruge. Zadruga bodo izvrševalni organ agrarnega urada.

Ta predlog se nam pa ne zdi nič srečen. V obdelovanje zemlje uvažati silo, uradniškega stoletja, diši po poželnosti, ki je že pred stoletjem moralo žalostno propasti. Neš kmečki stan se prostovoljno rad oprime vsakega zdravega napredka, samo priljubljenost in sredstva ter pouk naj preskrbi država. Več v tem oziru od nje ne potrebujemo, pa tudi ne mara. Obenem pa je ta predlog napad na samostojnost našega kmetijskega združništva, ki so je naši zadrugarji ravno v zadnjih svojih bojih junaško branili in je od tega časa posebno njih ponos. To samostojnost hočejo tudi v jugoslovanski državi ohraniti združništvo in kmetijskemu proizvajanju. X.

Gospodarska obvestila.

Promet s prašiči. Ker ljudem ni jasno, kako je letos urejen promet s prašiči, opozarjamo, da ima »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani« nakupni monopol za klavne prašiče, in sicer na podlagi ministr. ukaza z dne 15. februarja 1917 v zvezi z ukazom deželne vlade z dne 11. novembra 1916. Nihče torej ne sme klavnih prašičev drugemu prodati kot »Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine v Ljubljani«, oziroma njega nametnikom, ki se izkazujejo z izkaznico deželne vlade v Ljubljani. Tudi nakupovalci ne sme klavnih prašičev nihče drugi kot »Kranjsko deželno mesto«, oziroma njega zaupniki. »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine« opozarja prašičereje, da naj ne koljejo doma preko njune lastne potrebe ter naj ne prodajajo niti živih niti zaklanih prašičev, niti slanice pod roko, ker bi se sicer uteglo pripetiti, da bi se jim pozneje odvzeli tudi taki prašiči, ki so jih imeli pripravljene za lastno potrebo, čeprav bi ostali potem brez masti. Cene klavnih prašičev bodo dosti višje kot lanske leto ter jih vsakdo lahko izve pri pristojnem zaupniku »Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine«. Imena zaupnikov so županstvom znana. Kdor bi ravnal proti tem uredbam, bo brezobzirno kaznovan z globo do 500 K, oziroma do šest mesecev zapora.

Za člane kmetijske družbe. C. kr. kmetijska družba naznana, da je naročila za svoje članenari semenski ječmen, katerega upa dobiti. Vsak reflektant mora količino posevke primerno utemeljiti in ječmena sploh ne dobi čez 50 kg. Vsa dosedaj prijavljena naročila so se črtala, nova naj se pa prikladi pri gospodarskem uradu mestnega magistrata, kjer so na razpolago tozadevne tiskovine. Vsa naročila bode mestni magistrat po zaključku odposlal skupno c. kr. kmetijski družbi.

Za prehrano slovenskih dežel. Jugoslovanski klub je imel 23. oktobra ponedeljno sejo, na kateri se je razpravljalo posebno o vprašanju prehrane. Sklenilo se je, da pošlje Jugoslovanski klub deputacijo v Zagreb, kjer naj potem Narodnega veča prosi pri banu, da bo banovina dajala več živil za slovenske dežele. V deputacijo so poslanci dr. Benković, Jarc, Fon in Spinič. Prosili bodo narodno večo, da izposluje živila posebno za industrijske kraje, mesta in Primorje. Uvoz živil naj bi se vršil pod nadzorstvom Narodnega veča. Skuša naj se preprečiti, da ne bodo nemški tihotapci razvažali blaga v nemške kraje.

Pomanjkanje bankovcev. Dunaj, 25. oktobra. (K. u.) Avstrijsko-ogrška banka razpošila naslednje poročilo: Zadnje dni se je tako v Nemčiji kakor tudi pri nas v denarnem

prometu opazilo občutno pomanjkanje bankovcev; o tem se med občinstvom mnogo govori. Od strani avstrijske-ogrške banke se poroča, da je pomanjkanje bankovcev nastalo izključno le zato, ker tiskarna iz tehničnih vzrokov, posebno radi pomanjkanja izoliranih delavskih moči, ne more popolnoma zadostiti povzemanemu poprašanju. Avstrijsko-ogrška banka trdno upa, da bo v najkrajšem času pomanjkanje bankovcev odpravljeno.

Oddaja žita na Kranjskem. C. kr. urad za ljudsko prehrano je predpisal Kranjski začasno dobavno količino za krušno žito (pšenico, rž, ječmen) v višini 200 vagonov. Količina za ajdo in koruzo še ni določena. C. kr. deželna vlada je na podlagi posetvene ploskve, donosa letošnje letine, velikosti posestev in na podlagi oddaj zadnjih let porazdelila deželni kontingent za pšenico, rž in ječmen na okraje. Naslednja tabela podaja porazdelitev določene množine na okraje, kakor tudi množino krušnega žita, ki so ga oddali posamezni okraji žitnemu zavodu do vštete 12. oktobra.

Polit. okraj	Iz oddaj v stotih	Je oddal do 12. okt. v stotih	Količina % od dolžne množine
Črnomelj	1200	896	75%
Kamnik	2200	1579	72%
Kočevo	700	250	36%
Kranj	3300	2090	63%
Krško	3700	926	25%
Litija	1700	1537	90%
Ljubljana	2000	1344	67%
Logatec	300	—	0%
Novo mesto	4000	1396	35%
Postojna	300	—	29%
Radovljica	600	128	21%
Skupaj	20.000	10.235	51%

Odgovori.

D. S. K. Vprašanje: Ali smem pooblastiti vsakega, kogar hočem, da mi bo donasal podporo iz davkarije? — Odgovor: Napravite pisмено pooblastilo na davkarijo. Ni treba kolka po tarini post. 102, lit. a.

D. T. N. Vprašanje: Rad bi vedel, kdo je mene počnil, da ne dobim podpore za preživljanje, ko mi po pravici gre. Znabiti orožnik. Ker mislim narediti pritožbo, ali mi bodo pokazali pri glavarstvu, kaj je orožnik o mojem premoženju sporočil, če bom to zahteval. — Odgovor: Po ministrskem ukazu z dne 8. marca 1918 so pri glavarstvu za pritožbo dolžni pokazati Vam ali pa Vašemu zastopniku vse spise, tudi orožnikova poročila, kolikor se Vas tičejo.

E. Č. D. Vprašanje: Živela sem pred vojno skupaj z dvema sinovima, ki sta oba v vojni. Ker sem vsled revmatizma na rokah postala za delo za vedno nezmožna, ali bi mogla dobiti dvojno podporo? — Odgovor: Vsekako. Tudi če sta sinova že padla ali pa če sta postala za delo nezmožna, lahko dobiti dvojno podporo, ker ste sama doma ostala.

T. N. Z. Vprašanje: Omožila sem se z invalidom in sem mislila, da bom tudi jaz dobila podporo. Sedaj mi je bila pa prošnja odbita. Kako to? — Odgovor: Če se kdo oženi potem, ko je superarbitriran ali izločen iz aktivne vojaške službe, njegova sedanja žena ne more dobiti podpore. Pač pa lahko ohranijo podporo otroci prve žene v smislu § 4. zakona z dne 27. julija 1917, drž. zak. št. 313. Seveda mora biti dokazana vsaj 20-odstotna delaznezmožnost moževa. Ta podpora se dobiva tudi v slučaju, da je bil invalid superarbitriran in poslan za eno leto na dopust. Da tudi invalid za svojo osebo lahko dobi podporo, je bilo povedano že v prejšnjih »Domoljubih«.

A. M. D. Vprašanje: Pôt, ki donša rešitve prošnji za podporo, se včasih ne potrudi, da bi dal prošilec rešitev v roko, marveč jo dá kakemu drugemu, da naj mu jo izroči. Ali sme tako delati? — Odgovor: Vlada je tako ravnanje prepovedala in ukazala, da naj prošilec s svojim podpisom potrdi prejem rešitve.

T. M. K. Vprašanje: Ali morejo, kakor zakonske matere, dobivati podporo tudi nezakonske matere, katerih otroci so vsled cesarske odredbe z dne 18. maja 1917, ker je umrl v vojni njih oče, proglášeni bili za zakonske? — Odgovor: S cesarskim dovoljenjem se smejo

nezakonski otroci takih očetov, ki so padli v vojni, pa so nameravali oženiti se s svojimi zarocenkami, proglasiti za zakonske, včasih se dovolj tudi, da mali nezakonskega otroka dobi ime po padlem očetu, ne more pa dobivati podpore kot zakonska žena.

K. I. S. Vprašanje: Ko zmoti pri davkarji mi je bilo izplačane precej podpore, ki ni v zakonu utemeljena. Ali moram nazaj plačati? — **Odgovor:** Ako vam je davkar po zmoti dal desetak namesto petaka, seveda morate povrniti. Kar so pa davkarje preveč plačevale po zakonu z dne 27. julija 1917, d. z. št. 313, niste dolžni vračati. Po ministrskem ukazu z dne 16. februarja 1918 davkarje preveč izplačanih zneskov ne smejo pozneje vračunavati. Ako se je to zgodilo, zahtevajte izplačev, oziroma napravite prošnjo za odpis. Seveda, če je davkar trd mož, bo rekel, da je bilo ono, kar vam je preveč izplačal, le predujem, katerega po ministr. ukazu z dne 12. marca 1918 nazaj plačujete.

K. I. T. Vprašanje: Invalid sem, pa nimam zapisano, za koliko odstotkov je moja delazmožnost zmanjšana. Kaj naj storim? — **Odgovor:** Pойдите k okrožnemu zdravniku in ta vam napravi vsled ministrskega ukaza z dne 10. februarja 1918 spricevalo o Vaši delazmožnosti brezplačno in brez kolka. To spricevalo priložite prošnji za podporo.

B. An. Vprašanje: Naš Janez, ki je že štiri leta pri vojakih, nam je dajal pred vstopom na teden po deset kron podpore. Sedaj bi lahko in rad dajal veliko več. Oče in mati sta že stara in slabotna, otrok, za delo nezmožnih, je pa še ved pri hiši. Po novem zakonu, ko je za 100 odstotkov zvišano, dobimo vsi skupaj na mesec 80 kron podpore. Vse prošnje za zvišanje so zastoj. Ali se nam ne dela krivica? — **Odgovor:** Dela se krivica, če ste z Janezom vkup živeli, preden je šel k vojakom. Očetu in materi gre podpora po 1 K 60 vin. na dan, ker ju je sin dolžan preživljati. Po ministrskem ukazu se jima pod danimi pogoji polna podpora mora nakazati, če je namreč njuno preživljanje ogroženo, to se pravi, če se vsled tega, ker je odpadla sinova podpora, ne moreta več preživljati. Da bi bilo pa preživljanje vseh Janezovih bratcev in sestic ogroženo, ker je odpadlo na teden Janezovih 10 kron, se ne more lahko trditi. Znaniti bi se z ozirom na sedanjo vrednost denarja tudi to dalo dokazati. Tu ima uvidenost, oziroma ljudonilost komisije precej prosto pot. Naplačno je pa postopanje, če komisija dovoljuje podporo kar po šabloni: če je en »fant notri« — dve kroni; če jih je več notri, pa tri ali štiri krone, več ne. Tako se zakon ne glasi!

Ta naše gospodinje.

Kako spravimo vohrovč čez zimo. Suhega dne pozne jeseni izkopljaj kar je trdih glav s korenino vred in odlomi kar je velo. Postavi glave na suhem kraju (ne pod drevesi) v vrsto, korenine navzgor, izkopljaj na vsaki strani majhen jarek in meči zemljo na glave, da bodo pokrite prsti na vrhu in ob straneh, korenine pa morajo ostati vidne. Tako ostane ohrovt svež do pomladi, zimski mraz mu ne škodi, samo pustiti ga je treba čez zimo popolnoma v miru.

Zelnata solata iz presnega surovega zelja je bolj težka jed, zato se nareže in posoli že dan poprej ali vsaj dve uri pred kosilom. Nekateri gospodinje razrežejo in posolijo zelje in tolčejo po njem z lesenim batom, dokler se ne zmehča. Nato ga zavijejo v prtč in iztisnejo sok. Kumina mora biti pri zelju. Česen ali čebula, kar se komu bolj dopade. Zabeli se navadno z oljem in kisom, zabelijo pa tudi tako: Razpeti osminko litra kislega mleka, vtapi vanj dve žlici kisa, dve žlici olja, pol zribane čebule, malo gorčice in popra in soli po potrebi. Par ur mora postati. — Zelje za solato mora biti na tanko rezano kakor rezanci iz moke. Bolj okusno in mehko je, če vmešaj vanj par vročih krompirjev in to ravno predno daš na mizo. — Nadomestki olja so že za silo — zelje pa je najbolj okusno in prebavljivo s pravim oljem.

Staro razkužilo zraka je kava. Če Voltaire je opazil, da mu je zamorila črna vroča

kava bacile, ki so se mu bili nabrali okoli zob. Na mleku ali na vinu kuhana kava izgubi svojo razkuževalno moč. Na čisti vodi kuhana kava zamori bacile influence, kolere, legarja in vraničnega prisada, kakor je dognal bakterijolog Pšorovski. Kolerine v 3. legarjeve v 24. urančine v 200 urah. Tudi kavin dim razkužuje in je tako podkajenje domače zdravilo za nahod. Pšorovski se je prepričal, da razkužujeja tudi ržena in želodova kava — a vse tri vrste samo kadar so žgane. Torej se pretvori pri žganju nekaj v zrnu in zato so žgane reči že od davna v navadi kot zdravilo in razkužilo.

Krompirjevi žlikrapji. (Idrijska jed.) Zameši bolj na trdo, z jajci ali brez jajec, razvaljaj bolj na debelo in razreži v dlan velike krpe na štiri ogle. Zmuckaj skuhan krompir, vmešaj vanj malo smetane, sirovega masla ali razbeljenih ocvirkov in kuhaj na slanim krompirju. Zabeli z zarmenelimi drobtinami.

Krompirjevi žlikrapji zviti. Zribliji kilo kuhane krompirja, posoli vmešaj v ¼ litra vode raztopljeni jajčni nadomestek in toliko moke, da bo testo dovolj krepko, razvaljaj na debelo, potrosi s peteršiljem in zarmenelimi drobtinami in razreži na podolgovate trikotke. Primi daljši konec in zavijaj, druga dva konca pritisni in kuhaj 10 minut na slanim krompirju.

Plitvi žličniki. (Türinger Gericht.) Kilo krompirja olupi in skuha, zmuckaj, vgneti ¼ kile krompirjeve-moke ali pa ¼ kile pšenične in ¼ kile krompirjeve in posoli. Ko je dobro vdeleno, pritisni z deščico in nareži plitve okrogle žličnike, prevre jih na krompirju in opeci na masti ali ocvri na masti. Jih uživajo z brusničnim kompotom ali s kislim zeljem.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica
Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6

(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, in jih obrestuje po 4 ¼ % brez kakega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej Inserat!

Vojaško pismo.

9. Generalov konj.

Prinesel sem poročilo k brigadnemu poveljstvu, ga oddal častniku, ki je stopil iz šotora, in čakal, da mi prinese odgovor. Šotor brigadnega poveljstva je bil razpet pod košatimi smrekami; naokoli po gozdu je bil sneg zelo razhojen; številni ognji so goreli naokoli; ljudje, ki so hodili tu okoli, so aasili pokonci glave, prezirljivo pogledovali na tujce, ali jih sploh niso smatrali vrednim, da bi jih pogledali. E, zadnji ordonanc pri brigadi se je v svoj zadnji las zavedal, da je pri brigadi in na vprašanje enoletnega prostovoljca in obenem korporala sploh ni odgovarjal, ali je pa zavil svoj obraz v skrivnostne gube in poteze — kakor je menda videl svojo učeno gospodo in je vedel, da te skrivnostne gube in poteze vcepljajo na vse strani občudovanje in spoštovanje.

Ponižno sem sedel na štor nasproti vhodu v brigadni šotor, položil puško v naročje, podprl brado s desno pestjo in začel opazovati življenje pri in okoli visokega brigadnega poveljstva.

Kaka ošabnost, kaka samozavest na vse strani! Kaka gospoda to, ti ljudje pri brigadi! Le poglej tega poljskega orožnika! Kako elegantno je opravljen, kako ima zavahane brke, kako se mu svetijo lepi škornji, kako ropočajo ostroge na njih. In kako gleda na vse strani, ko da je ves svet njemu podložen! In kako prijetno dišečo cigaro kadil! Cigaro z rdecim priveskom preko sredine! O, kak gospod ta orožniški stražmojster! (Vesel sem bil, da sem imel plašč oblečen, da ni bilo videti na bluzi mojih enoletno-prostovoljskih našitkov, vesel sem bil, da sem imel plaščev ovrtnik zavihan, da ni bilo videti mojih korporalskih zvezd; vesel sem bil, da me ni gospod poljski orožnik prepoznal, da me sploh ni smatral vrednim, da bi me osinil s prezirljivim pogledom. O, kako nepomemben, ubog, zapuščen sem bil v svojem preluknjanem plašču, raztrganih, premočenih čevljih, ožgani kapil! Kako bi me bilo sram, da me je eleganti gospod poljski orožnik prepoznal!)

Ali poglej te brigadne kuharje! V čistih, belih predpasnikih se sučejo okoli ognja, kape postrani na glavah, v ustih cigarete, rokave bluz prisukane, mešajo mast v ponvah, vbijajo jajca v bele skledice, režejo lepe kose teletine. (Kako mi je bilo prav, da me ni nobeden poznal, kako mi je bilo prav, da mi je pošel tobak za pipo, iz katerega sem zviljal v častniški papir cigarete in se davil z njimi. Da mi ni pošel ta tobak, sedaj bi me premetilo, morda nehoti bi si zvil cigareto — ha, to bi se mi krohotali ti kuharji s finimi cigaretami v ustih!)

Poglej tega častniškega slugo! Gladko obrit, nove usnjate gamaše na nogah. Ko da bi ga iz škaflice vzel. je. Generalov sluga je, poznam ga! Niti častnikom ponavlja ne salutira! Velik gospod je in velika je njegova oblast! Čul sem pripovedovati, da zvečer, ko sezuva generalu čevlje, rad zaupno reče kako besedo. Kako ošabno gleda naokoli, vstop v brigadni šotor mu je ob vseh časih in ob vseh prilikah dovoljen, dovoljeno mu je torej več ko infanterijskim častnikom. (Stisnil sem se na štoru, priložil še levo pest, da sem skoro zakril ves obraz.)

Obrnil sem pogled od brigadnega šotora. Glej pod tisto smreko generalovega konja; glej poleg njega posebej ošabnost, tistega trenjaka, ki oskrbuje konja — pravijo, da ima on za slugo pri generalu največjo besedo. Kako se vse trese na konju od debeline, kako zaokroženo je vse na njem, nobena kost ne štrli iz kože, boki lepo zaokroženi, reber ni poznati. E, vidi se ti, da si generalov! Skrbno te negujejo, čuvajo, čistijo, jesti ti nikdar ne manjka. Kolikokrat te potlepija generalova roka, kolikokrat ti ponudi košček sladkorja, ali v vino pomočeno skorjo belega kruha. In generalov adjutant, vsi častniki pri brigadi, in vsi drugi od poljskega orožnika doli do moža, ki je samo za tvojo nego v vojni, te radi trepljajo, pohvalijo, božajo in so v skrbih zate, če ti enkrat pade muha v glavo, da nočeš jesti dobrega ovsa, ali se pošliš in malo glasneje zahrkaš, pa mislijo, da pokašljuješ. O, kako dobro ti je, generalov konj! Pa kaj zblješ ravno sedaj, da tako zadovoljno migaš s kratko pristrženim, skrbno negovanim repom? In se tako prijetno drobi pod tvojimi zobmi? In si tako zaveran, da se ti ne zdi vredno, ni da bi malo dvignil glavo?

Vstal sem in se v velikem loku spoštljivo bližal konju.

A, tako, koruzo zblješ! Kako lepo je zrnje, debelo ko debel grah, žolto ko žganci. Verjamem, da ti tekne! (Popoldne je bilo, ta dan nisem imel še ničesar v ustih.)

Pa naj kdo reče, da ni lepo in prijetno in udobno generalovemu konju! Vsak dan dobi svoj del, ves brigadni štab je zaljubljen vanj. Zda, ko nimamo mi v rojni vrsti ni drobtinice živeža, se masti z debelim, žoltim koruznim zrnjem.

Zlobna misel mi je planila v glavo, stopil sem pod smreko, čisto h konju.

»Pa kje ste vendar dobili koruze, tako lepe koruze? V tem gozdu, v tej zimi?« sem vprašal moža, ki je skrbel za generalovega konja.

»Hm, kje?!« je rekel prezirljivo in me ni nogledal.

(Menda sem v hipu pozabil, koga sem nagovoril. Drugače bi ga gotovo ne nagovoril, ker bi vedel, kak odgovor dobim.)

Gledal sem, kako zadovoljno je zbiral konj zraje v gobec, poslušal, kako prijetno je škrtalo pod njegovimi zobmi. In silno me je zaskominalo v mojih zobeh.

»Imaš vžigalico?« je vprašal zapovedovalao in ko da sem primoran mu postreči.

»Nimam!« je vzkipelo v meni, da me je vprašaje pogledal.

In s cigareto v ustih je stopil do bližnjega ognja.

Naglo sem se sklonil in... in pobožal generalovega konja po beli lisi na čelu. Da, drznil sem se, jaz, ubogi enoletni prostovoljec, sem se drznil pobožati generalovega konja po beli lisi na čelu. Seveda sem prej pogledal naokoli, če me nihče ne opazuje.

In ko sem ga pobožal, sem naglo odšel od njega.

V pesti sem stiskal nekaj debelega, žoltega koruznega zrna.

Stopil sem k samotnemu ognju, ki je že pojernal in pri katerem ni bilo nikogar, odprl pest in preštel zrna. Štiriindvajset debelih, žoltih zrn sem imel. Pihnil sem v pepel in ga razpihal, položil eno zrno na žerjavico in čakal. Kmalu je veselo počilo, debelo zrno se je izpremenilo v lepo belo rožico — kakor imenujejo pri nas pečeno koruzno zrno. Naglo sem vtaknil belo rožico v usta, na žerjavico sem vrnil drugo zrno.

In zadovoljnost se me je lotila, zabavo, zadoščenje sem imel in še želodec je dobil svoje.

Pa sem prenaplo zmetel štiriindvajset zrn na žerjavico, prehitro je minila zabava in zadovoljnost. Naglo sem zopet vstal in s trdovratno odločnostjo koračil proti generalovega konju.

Potoma sem ršilal svoje ime. Na pragu šotora je stal častnik in me klical, da mi da odgovor in povelja za rojno vrsto.

Vzel sem odgovor in se napotil proti rojni vrsti. Ob generalovem konju sem za trenutek obstal, pogledal nanj in moža in koruzno zrnje.

O, kako sem zasovražil v tistem hipu generalovega konja!

Junakinja iz Štajra.

Povest. Prevaža ***

(Daje.)

»Kristus nam ni zapovedal, naj izganjamo tujce, marveč naj jih jemljemo pod streho. Tega človeka so iz vseh krajev pregnali, podili so ga okoli in gonili, nazadnje je prišel ves zdelan sem v Štajer. Prosil me je, naj mu dam prostor, kamor bi položil svojo trudno glavo, naj mu dam grizljaj kruha. Naj mu li ne dam, kar dam vsakemu beraču? Ne dam zaradi tega, ker kot tridesetletni mož ne more in noče izpolnjevati tega, kar je pri svojih petnajstih letih slepo in prisiljeno obljubil takrat, ko ste ga ostrigli.«

»Pri petnajstih letih?« grenko pripomni opat. »Imel jih je dvajset.«

»Je vse eno. Ni še poznal sveta in ni vedel, kaj je obljubil. Sicer me pa to prav nič ne briga. Naj sam opravi s svojim Bogom in svojo vestjo. Toda, če bi zavrgel človeka, ker je v njem človeška narava prelomila izsiljeno obljubo, bi ne ravnal krščansko niti človeško. Ta človek je že nosil strup pri sebi, da bi si končal življenje. Sedaj pomaga v šoli našemu učitelju in prav dobro vrši svojo nalogo. Bolj bo omadeževal vašo obleko, bolj ogrdil vaš red, če se kot begunec vlačil okoli po svetu in na vseh pragih pripoveduje o svoji nesreči, o svoji sramoti in o vaši trdosrčnosti. Ako ni hotel ostati menih in je rajši prestopil k protestantom, je to njegova stvar. Če pa sedaj izvrstno deluje kot protestantovski učitelj, še

daje dober zgled, s tem vendar nikogar v vsem Štajru ne izzivlje, tudi vas ne.«

»To so zopet lepe besede, kakor ste jih delali na dan izvolitve. Dober zgled, da, sedaj ste žebeli na glavo zadeli,« sope opat. Zastonj, vse je zastonj. Ničesar ne opraviš pri tem zagrizenem sovražniku sv. Cerkve. Prosi, žuga, roti ga, kolikor hočeš, vse zastonj, kakor bronast stebel je.

»Verjel bi vašim lepim besedam, gospod Hendel, verjel, da ste poslušali glas svojega srca. Toda ne morem. Gospod, ne verjamem vam niti ene besede, ker ste že prevečkrat sramotili in žalili nas katoličane, preveč krivic ste nam že storili. Vi ste naš sovražnik, stokrat ste že to izpričali od svoje izvolitve sem in danes vam povem v obraz: Vi niste sprejeli Kerna iz sočutja, marveč iz sovraštva do mene, do našega reda in do naše svete vere. Tajite, kolikor hočete, pa je vendar le res.«

Hendel ni trenil s trepalnicami.

»Gospod opat Heler, preveč verjamete obrekovalcem,« je odvrnil Hendel in je zaničljivo pogledal Alberta, ki ga je zavrnil s ostrim pogledom. Bolnik pa je vzkliznil:

»Pravi, da je obrekovalec. Ako se kdo dobro vojskuje in svari pred hudičem, je pa obrekovalec. S takim kamenjem so že pobili mnogo Štefanov. Albert, moj Albert, daj mi roko, ti si moj pravi menih! — Bolj ko te sovražijo krivoverci, tem dražji si mi. — Hendel, sedaj mi pa odgovorjajte, ko vas vprašujem: Vaši oboroženi hlapi so udrli v duhovsko hišo in so mojemu župniku ukradli pismo; je-li to laž in obrekanje? Vi zatirate katoliške podobne in jih uničujete, je-li to laž in obrekanje? Vi preganjate katoliške može iz vseh služb, jih ovirate pri vsakem delu, je-li to laž in obrekanje? Po vseh ulicah preklinjajo Marijo in svetnike, sodnik pa to trpi, je-li to tudi laž? Če pa kdoli le besedico izpregovori čez vaš protestantovski magistrat, ali celo čez vašo nedotakljivo osebo, je oženj v strehi — pride v železje, — je-li to tudi laž in obrekanje?«

»Da, to je laž,« je gromel Hendelov bas po revni sobi. Zdelo se je, da ga zapuščajo železni mir. Pa se je zdelo, kajti takoj se je zopet obvladal in je mrzlo rekel:

»Odkar sem sodnik, ni bila uničena nobena svetniška podoba. Samo iz gostilen in šol so jih odstranili, ker so bile krive, da je bil ondi vedno ravs in kavs. Kdor ne more moliti brez njih, jih najde v cerkvah, kamor spadajo. Nobenega katolika ne oviram pri njegovih poslih, še nikogar nisem vrzel v železo zaradi jezika. To je resnica, gospod Heler. Kdor trdi drugače, laže.«

»Kdor trdi drugače, laže, vedno laže, seveda!« pozavlja bolni opat, ki mu priplava na blede ustnice ironičen nasmeh.

Mladi Hendel je z jezimi pogledi streljal na bolnika. Sedaj je stopil tik k naslonjaču in je zavpil:

»Gospod, vi ste bolan mož. Če bi bili zdravi, bi vas poklical na dvoboji! Dokazite, preden obrekuje. Če bi hotel moj plemeniti oče vreči v železje vsakega klevetnika, ki na njem brusi svoj jezik, bi imeli kovači dobre čase. Potem bi tudi ta-le gospod, ki ste ga imenovali pravičnega meniha, nikoli več ne stopil na leco! Potem bi bila v ječi tudi ona babnica, ki je na dan volitve z okna doli psovala mojega očeta. Pa moj oče so — dobri kakor sam Gospod Bog.«

»Katera babnica?« vprašuje Albert.

»No, tista iz Admonta, menda so samostanski najemniki, več ne vem. Če bi takrat ne bilo mojega očeta, jaz bi bil že posvetil tej Jezabeli!«

Albert se je nagnil k opatu in mu je razložil: »Govori o švertneričeni hčerki, o Štefani, gospod« — srce pa mu plava veselja: Jezabelo jo imenuje protestantovski fantalin; kaj ne deklica, to bi te bolelo, če bi ti to vedela. In njegovi pogledi, ostrji kakor nož, to bi se jih bala, kaj? O tisti, ki je klicala z okna, smo slišali tudi mi. To si bila torej ti, moja mala Štefana. Ti si prva v Štajru povedala Hendelnu resnico. Junaška kri, junaska kri!

Opat je ležal na naslonjaču, krčevito je sklepal roki ter je molil. Ni se menil ne za

jezne besede mladega Hendelna, ne za opazko Albertovo. V njegovi ugašajoči duši plava samo ena misel: Kern, nekdanji služabnik božji — ki je storil obljube — je na potu pogubljen — v krepkih protestantovskih pridigarjev — v mrežah nesramne ženske — in ti, nekdanji njegov duhovni oče, ga ne moreš rešiti, kajti Hendel je trd kakor kamen... Ha, ta nesramnica! Gorje izgubljeni duhovnikovi duši! — Gorje Pesek gine, kosa že zvenketa — pekel preži — in Bog bo sodni dan od njega tirjal odpadnikovo dušo.

Počasi je govoril in se je zdel čisto zlomljen. Iskal je besedi, pa jih ni precej našel. To je smrtna muka pred smrtjo. Rajši bi hodil bos po razbeljenem lemezu:

»Torej nočete odsloviti Kerna, nočete izpolniti moje zadnje želje. Bog preiskuje srca in obisti, on že ve, zakaj ne... Nočem vas več siliti v tej zadevi... pač pa še nekaj drugega je... Kern ni sam, z njim je tudi ženska. Kern ni sam... Za božjo voljo! Če že ne izpodite Kerna, izpodite zavoljo Kristovih ran vsaj nesramnico, ki jo vlačijo okoli in ki — brez vaše vednosti, vsaj tako se zdi — pri njem stanuje v pridigarski hiši. Napravite konec temu najgršemu pohujšanju. Če vam ni mari duše nesrečnega grešnika, ki mu je nesramnica v pogubo, mislite vsaj na poštene štajerske žene — na svojo ženo! Vi ste sodnik, vi ste mož! Samo z mezinem ganete, in grda ženska mora iz Štajra, mora iz dežela ven.«

Tiho je v sobi.

Sodnik je rekel počasi in s preudarkom: »Gospod opat, vsa čast vam, da tako skrbite za Kernovo večno izveličanje. Pa ne morem izpolniti, kar zahtevate. Stvar stoji čisto drugače, kakor vi mislite.«

»Ne morete,« je hropel opat. »Podobni ste za kaj takega.«

Sesedel se je na naslonjaču, počasi in slabotno dihal. Nakrat se vzkloni in zavpije s svojim zlomljenim glasom, da ga je bilo groza slišati: »Mladi Hendel, pridi sem!«

Mladi mož se je približal, čeprav nerad. Nerad gleda mlad človek trpljenje in bol.

»Mladi Hendel, tvoj oče noče izpoditi nesramnice. Čujem, da si vojak v Štajru, imaš torej meč. Če si kaj prida in ne živiš hudobno ter ne laziš za izpričenimi ženskami, izderi svoj meč in izženi ti Kerna z nesramnico vred. Star mož sem, častili so me nekdanji knezi in gospodje, sedaj sem bolan... Ne daj se prositi od starega, bolnega moža, zadosti trdo je to zame.«

»Kakšne ženske mislite? Mislim, da sem pošten človek!« je nejevoljno rekel mladi Hendel, ki mu je kri zardila zagoreli obraz.

Bolnik se je trudno nasmejal... »Ubogi krivoverški dečko, si še nedolžen? Kako dolgo ostanec tak v svoji krivi veri?«

»Ženske, o kateri govorite, ne poznam,« je odvrnil mladi Hendel ter zamahnil s svojo vitko roko. »Če bi bila res taka, kakor vi pravite, bi jo pognal. Toda vem, da moj oče ne trpi v Štajru izpričenih žensk.«

Sodnik Hendel je rekel s povzdignjenim glasom: »Tako je. V Štajru je, iz tega sledi, da ni nesramnica. Kaj je bila nekdanj, tega ne vemo. — Danes je Kernova žena. Pridigar Insignus ga je vsled njegove goreče prošnje poročil na moje povelje. Pomirite se torej, gospod opat, nobenega pohujšanja ni več!«

»Njegova žena... na vaše povelje — zamolklo ponovi opat. Kakor bi bil padel nanj težak kamen, da ga stare, sedi opat za trenutek nepremično naprej opoginjen. Nakrat se vzpne in grozno pogleda sodnika s krvavimi očmi, v katerih je vzplamtel zadnji sveti ogenj. Vse sile napne in iz bolnih prsi mu vre krava tožba, da je bilo groza vse navzoče. Cela mogočni sodnik je menjal barve:

»To si storil, morilec duš? Si ukazal, naj se oženi Gospodov služabnik? Si bil priča, si s svojim peklenjskim zlatom izžgal mašnika neizbrisno znamenje, Hendel? To je tvoja zadnja hudobija, ki sem jo videl jaz... sedaj umrjem in te bom tožil pred božjim stolom. Bog mi odpusti, da sem se, ki sem božji, ponižal, da sem prosil tebe, ki si hudičevi!«

Glas mu je pešal. Ustnice mu kravre. Tarnaje priskoči prijor, ga objame ter prositi

„Tiho, oče, tiho, mislite vendar na svoje drago življenje!“

„Proč je,“ je hropel opat. „Sovražnik božji naj sliši resnico.“ Dvignil je svojo suho, mrtvaško roko proti Hendelnu, ki je s prekrizanimi rokami nepremično stal — kakor črna senca nasproti zadnjim žarkom, ki so lili skozi okno.

„Ne, ti se ne bojiš Boga, in če desetkrat govoriš o sveti pravičnosti... Prisegel si Cerkev, ki je iskal roba, pa ga ni našel. Mladi Hendel, ki je kakor okamenel zrl na bolnika — mislil je, da je umirajoči videc zblaznel — mu ponudi svoj svilnati robec.“

„Mogočni gospod štajerski sodnik,“ je prosil Štarel, „odpustite, holan je in slab!“

„Karel,“ je jezno zaklical Albert, „koga prosite!“

„Čaj res, odpuščenja ga prosi, ker sem govoril resnico,“ hripavo in slabotno jeclja opat. „Jaz grem v večnost... vi pa boste še doživeli. Roka, ki brani odpadnika in daje žensko duhovniku... bo še krvavela svetniške krvi.“ Takrat se spomnite namer... Kadar bo napočilo veliko preganjanje... kadar bodo ležali duhovniki umorjeni na tleh... in bodo device v zramotili... Spomnite se namer, kadar bo vrgel od sebe svojo krinko... in vas vse drobil s svojimi zobmi... Vse to se bo zgodilo, preden bodo drevesa zopet rodila sad. Spomnite se me!“

(Dolje.)

Izobrazbi.

Dvoje glavnih pravil za bralce — zlasti mladostne.

Prvo se glasi:

Nikdar ne čitaj slabih knjig. Slabe so pa vse one, ki neravnost ali nenaravnost podirajo vero in versko-pravno življenje; pa ne le te, ampak tudi one, ki so same na sebi sicer nedolžne, vendar pa je način pripovedovanja tak, da se čutiš oviranega v čednostnem življenju. Vse druge, pa naj si bodo leposlovne, gospodarske, verske, socialne, nabožne ali katerakoli vsebine, so dobre. Vendar pa bodi tudi pri dobrih knjigah izbiren. In sicer beri med dobrimi najprej tiste, ki se ti zdijo potrebne pri tvojem poklicu, na drugem mestu one, ki so samo koristne in šele nazadnje zabavne. Da, zabavne knjige šele na zadnjem mestu. Zakaj, kdor bere pred vsem leposlovne knjige — zlasti takojmenovane romane — razburja svojo domišljajo, se polagoma uživi v razmere, ki ne odgovarjajo dejanskemu življenju in tako postane tudi nezadovoljen s svojim stanom. Zato pravi nek duhoviti mož: Za eno leto je dosti en roman. — Obenem glej pri izbiri knjig tudi na jezik, obliko in sestav knjige. Mogoče je namreč, da govorita dve knjigi o eni in isti stvari; vendar pa je v eni na mnogo lepši in krajši način obdelana ista snov kot v drugi. V ta namen pa je treba dobro poznati pisatelja, založništvo, pa tudi — posebej pri leposlovnih knjigah — posebne izdaje. Zato pa, če se sam ne spoznaš, poprašaj za svet starše, dobre učitelje, pred vsem domače gospode duhovnike, pa tudi zanesljive prijatelje in knjižničarje po naših knjižnicah! Če pa kljub temu naletiš v knjigah na mesta, ob katerih se te polahča dvom, nemir ali skušnjava, preskoči hladnokrvno take strani. Če pa se večkrat ponavljajo taka mesta, potem je dolžnost, da knjigo odložiš. — Žal, da mnogi grešijo proti temu pravilu. Greše pa pred vsem tisti, ki bere, kar jim ravno v roko pride. Ravno tako greše oni, ki hočejo samo takih knjig, ki imajo mnogo slik, ki se lepo začenjajo, ki imajo lepo slikane naslovne strani, ker so

manj obsežne, ker je že na zunaj podobna oni, ki so jo prej brali, ker jo je bral in hvalil njihov prijatelj ali sosed. Ni čuda, če dobijo na tak način v roko tudi knjige, ki blatijo vse, kar je svetega. In tudi ni čudno, če na tak način izgubljajo bralci sami to, kar jim je bilo poprej najdražje, namreč sveto vero in pošteno življenje, pa naj so bili poprej še tako poštini. Da je temu resnica, nam kaže vsakdanja izkušnja. Naj sledi par zgledov! V prvih časih krščanstva je živel sloviti pesnik Bardesan, ki pa ni bil samo slaven pesnik, ampak tudi goreč zagovornik krščanstva. Nekaj let pozneje se pa zgodi, da popolnoma odpade od krščanstva. In zakaj? Zato ker je bral vse od kraja, torej tudi krivoverske spise, zlasti krivoverca Valentina. Zopet je bil v Carigradu sloviti zagovornik krščanstva z imenom Evtihes. Pozneje pa je izredno veliko pripomogel, da je odpadla vzhodna Cerkev od Rima. Pa odkod taka sprememba? Odtod, ker je preveč bral, bral tudi krivoverske spise. — Učeni Bulinger v Curihi je bil ravno na tem, da stopi v enega najstrožjih redov, namreč v red kartuzijanov. Tu pa mu pride v roko knjiga protestanta Melanhtona in mesto da bi šel v samostan, je postal odpadnik, ki je zapeljal še mnogo drugih. — Pa zakaj iščemo zgledov v davniini, ko nam jih nudi vsakdanje življenje. Leta 1908. so našli mrtvega v gozdu blizu Kolina devetletnega šolarja. Poznal se mu je, da ga je nekdo zadušil s konopeno vrvice, nato ga je obesil, pa zopet odrezal. In kot zločinca je policija dognala v osebi petnajstletnega lanta, sicer dobrih staršev. Pa kaj je privedlo nesrečnega do takega zločina? Nič drugega kot čitanje indijanskih povesti, v katerih je bilo pisano o umorih in ropih. Pod vtisom teh opisov je sklenil postati tudi sam poglavar roparjev. — Leta 1909. so dobivale v Plaven na Nemškem najrazličnejše osebe brezimna pisma, pa tudi razglednice, na katerih je bil naslikan samokres, mrtvaška glava, steklenica za strup, vrv in podobno. V teh pismih in razglednicah je nekdo zahteval visoke vsote denarja, ki naj jih prejemniki pisem oddajo na določenem mestu, sicer nastopi požig, uboj, poškodovanje oken in tako dalje. Policija je začela stvar preiskovati in dognala je, da je pisec teh pisem neki trinajstletni deček, ki si je hotel pridobiti denar, da gre v Svico. In dognala je tudi, da je prisel do teh dejanj edine pod vplivom čitanja slabih knjig. — Zopet je bilo brati o nekem nemškem diaku, ki je bil star šele trinajst let, pa je vendar bral vse, kar mu je prišlo pod roko: najprej je hotel postati požigalec, pa se mu ni posrečilo, nato je hotel nekoga ustreliti, pa se mu zopet ni obneslo, nato pa je sklenil, da samega sebe umori. Povedal je to brez ovinkov svoji materi in sestri. In res! Dopolodne med poukom se je ustretil v pričo svojih součencev, in ne le posameznikom, ampak celim narodom iztrgajo slabe knjige vero in poštenost. To je n. pr. priznal o francoskem narodu eden najbolj zagriženih sovražnikov Cerkev, pisatelj Ruso, ki je dejal: „Ko bi obmolnila večina naših pisateljev, potem bi bila poštenost našega ljudstva večja in narodi bi bolj mirno živeli med seboj.“

Pa bodi zgledov o vplivu slabega berila dovolj! Pojdimo k drugemu pravilu glede čitanja, ki se glasi:

Beri s premislekom. Mnogi namreč preveč bero, pa premalo mislijo, preveč so navezani na sodbo pisateljevo, premalo na lastno. Že pri knjigah gledajo mnogi samo na to, kakšen bo konec, ne da bi nekoliko razmišljali o osebah in pokrajini, ki jih pisatelj predloži, ne da bi se vprašali, ali so sploh mogoča in dovoljena taka dejanja. In čim bolj divje so zgodbe, čim bolj govori pisatelj o umorih, o pohoti, o samomorih, tem bolj drve skozi knjige; zato pa ne vedo končno nič drugega povedati, kot to, da je lepo. — Še bolj pa se to pokaže pri branju dnevnega časopisa. Kako malo je ljudi, ki bi nekoliko sami razmišljali o tem, kar bere v dnevnikih. Kako radi verjamejo vse, kar je pisano, in kako radi se sklicujejo: Tako stoji v časopisih. In vendar je dnevno časopisje glasilo samo ene politične stranke in dostikrat samo ene osebe. Tudi je časopisje silno podkupljivo, zato pa tudi neumisljeno do resnice. Kar danes trdi, lahko jutri zanika. Zanimivo je, kar je v tem

oziru rekel lansko leto francoski poslanik, ko so ga povabili na haško konferenco. Dejal je: „Ne govorite mi o konferencah toliko časa, da damo nagobčnik dnevnemu časopisu, ki je krivo vseh novodobnih sporov med državami. Vlade bi se že pomirile, če bi časopisje ne delalo razdora; zato bo haška konferenca brez uspeha, dokler ne odpravimo podkupovanja časnikarjev. Časopisje neti narodnostno sovraštvo in to je zanetilo svetovno vojno.“ — Odtod pa tudi sledi, da ljudje, ki brez pomisleka bere dnevno časopisje, tudi o drugih stvarih največkrat ne morejo ustvariti lastne sodbe. Kot časnikarju, tako verjamejo tudi drugim, kar jim ravno povedo, in temu pri... uravnava svoja dejanja. Zato so taki... ponavadi neznajljivi, podobni veterinam, ki jih veter suče sedaj v to, sedaj v ono stran, in podobni kameleonom, ki vsak trenutek spreminjajo svojo barvo. — Treba je torej čitati s premislekom. Treba je, da si misli, ki nam jih podaja pisatelj, osvojimo, treba je, da ločimo poglavitne stvari od postranskih, treba je, da gledamo na jezik, obliko in vsebino, treba je, da primerjamo lastne misli s pisateljevimi mislimi, treba je, da imamo vse, kar beremo, v celoti pred seboj, skratka treba je, ko beremo, veliko misliti in čim bolj globoko so misli, čim težje je mesto, večkrat je treba brati in razmišljati. Zlasti mladina naj bi se ravnala po tem nauku in posebej še glede časopisov! Če namreč časopisje že odraslemu človeku vzame lastno sodbo, koliko lažje se to zgodi šele pri nezadostnem mladeniču in dekletu! Zato naj bi naši fantiči in deklički vsaj do osemnajstega leta veliko bolj kot časopisje čitali zgodovinske stvari, lepe življenjepise, poštene naravoslovske spise, spise o iznajdbah, odkritjih, potopise in podobne stvari kot se dobijo po knjigah Mohorjeve družbe pa tudi po naših društvenih knjižnicah. In tudi ponavljajna šola naj bi pazila na te stvari, zlasti sedaj ob vojskinem času, ko je nevarnost za mladino večja, da se navadi pod vplivom čitanja dnevnega časopisa površnih sodb.

Črtice o rokovernjačih.

Spisal P. Bohinjec.

(Dolje.)

Gerkveši ropi rokovernjačev.

I. Pri Sv. Joštu so rokovernjači vlomili v cerkev, ukradli monštranco in jo razbili. Izbili so v oknu železne mreže. Kadar se je zabliskalo, pa so udarili s težkimi kladvi in dieti, češ, da bodo sosedje mislili, da grmi. Tako je pravil rokovernjač Tacman.

II. K ekspozitu Fr. Julijanu († 1836) sta prišla dva rokovernjača in zahtevala denar. Julijani jima odgovori, naj počakata, da ga gre iskat v drugo sobo. Tam vzame v roko »srčne bukve« (mrtvaški obrednik) in bere iz njih. Ko ga rokornavna ugledata, sta mislila, da se je hudič prikazal in sta zbežala. (Zupnik Sarec.)

III. Za ekspozita Janeza Čemažarja (1837 do 1878) so prišli rokovernjači k mežnarici, vdovi Urši Benedik. Zunan je poprašajo hlapca, če je kaj romarjev v romarski hiši? Hlapec jim odgovori, da gre pogledat in da jim pride že povedat. Rokornavhi stopijo v mežnarijo, sedjo za mizo in položijo svoje puške predse. Hlapec pa je šel v tem pravit gospodu Čemažarju o prihodu rokovernjačev. Ta ukaže hitro razsvetliti vsa okna v romarski hiši. Rokovernjači so verjeli, da je romla romarjev na gori in so odšli. (Primeri »Dom in Svet« III., str. 148.)

IV. 27. avgusta so oropali plačarji v Križah župnika Ign. Božiča, mu ukradli 300 goldinarjev denarja in sploh vsega za 634 goldinarjev 50 kr. (Skočjiški arhiv.)

V. 16. novembra 1838 je obvestil nakleskega župnika Blasnika Osebenkov sin Matej Mede, vojak na dopustu, da mislijo rokovernjači cerkev oropati. 21. novembra so roparji res vlomili ponoči od 1. do 2. ure, odprli z viterhi stranska vrata, odprli »predale« v omari, pobrali iz pušice 2 do 3 goldinarje. Kar jih zapazi ponočna straža in začne vpiti na pomoč — žal da prežgodaj — in tako prepodi vlomilce. (Blasnikov dnevnik.)

VI. v Kokri so rokornavhi vdrli na sveti

rečer v župnišče s Tacmanom na čelu. Kuhanica je tekla v zakristijo pravil župniku. Ta pa ji reče. Kar pusti jih! V tem pridejo kmetje Polajnar in drugi, pa zajamejo rokovnjače. Tacman je rekel, da se jim je zdelo, kakor da bi bili pijani in so kar obstali. Kmetje jih povežejo in nalože na voz ter jih skozi in skozi tepejo. Ko jih Polajnar pripelje do Posevka v Tupaličah, jih tam vzamejo briči in odženo v Kranj. (Adam iz Gorič.)

VII. V Komendi so ukradli v cerkvi skrinico, plašč in srebrno soho sv. Petra, takozvane »Peterčka«. (Mejač iz Komende.)

Kaplan Kajetan Huber, slov. pesnik, je bil poprej dragonec in se je uspešno boril z rokovnjači. Pomagala sta mu tedaj komendski zdravnik dr. Zupan, doma iz Kroke, in Miha Avguštin, benediktin. Huber je s prižnice nagovoril farane, da so šli na rokovnjače. (Več glej »Dom in Svet« III.)

Drugi ropi in tatvine.

1. K Španu na Suhi je prišel Groga s svojimi tovariši, ko je mati ravno kuhala. Očeta posade v hiši za mizo in ga nikamor ne puste. Jedli so in pili, kar začne nenačudoma plat zvo na biti. Rokomavši zbeže, Špan hoče streljati izza jablana na Groga, pa ta pokaže rutu v znak, da se poda. (Sajovic iz Dupelji.)

2. Na Suhi so tudi zaklali nekega Čobra raz Visoko okrog l. 1845. na kraju, koder je stalo trikrat pogorelo znamenje. Morilec je prišel nato s krvavim nožem prosjači k Rženu. (Ržen s Suhe.)

3. Pri Zaletelu v Žiganji vasi so steklijačari kradli sladkor in kavo. Zaletelka reče Kranjcu: Pa revnim tudi jemljete! Ta pa odgovori: V Arhovem plevnjaku je, pa vzemi! Kar dobimo, to vzamemo. Čez tri dni bo pa v Dupljah proso dol letelo. — Ker so čez tri dni pri Arnežu v Sp. Dupljah proso spuščali v vrečah izpod strehe, je res proso dol letelo. (Lužar iz Dupelji.)

4. V Begunjah je Čučkov Jernej nakradel usnja in prinesel v Arhovo luknjo, koder so ga šteklijačari razdelili med sabo.

5. Pri Koncu v Goričah so rokovnjači kradli s Pograjčevim Jakom na čelu, prenašajoč ukradene stvari iz hiše v svisli. Končev sinček Jernej (r. 1826) je bil sam doma in je šel pravil na vas o tatvini. Kozel, posestnik iz št. 23, gre takoj z drugimi vred nad rokovnjače; tam pri znamenju na vasi jih ujamemo in povežejo. Pograjčevega Jaka so odpeljali v ječo, kjer je tudi umrl. Zapretil pa je, da se bo maščeval. In res je kmalu potem gorelo pri Kozlu. Zažgal je Anžonovčev s Poljan na štirih voglih. Tacman je pihal, ker ajdovca v šupi ni hotela rada goriti.

6. V Svarjah je Tacman vlomil s tovariši na sveti večer v Toporševu hišo. Posestnik se je branil s sekuro v roki. Ko skoči pokoncu, da bi udaril rokovnjača po glavi, zadene z glavo s tako močjo v leseni tram nizkega stropa, da si je prebil črpanjo in takoj obležal mrtve. (Adam iz Gorič.)

7. V Sp. Dupljah so v župnišču drva cepili. Kar se prikažejo rokovnjači Koblar, Polonjak, Savsev Stefan, Čučkov Jernej in drugi. Dupljani jih sklenejo poloviti. Vodi jih župan Mrčun. S kolmi in sekirami jih napadejo. Rokovnjači se umaknejo in poskrivijo. Stari Lužar je nategnil Koblarja za škorenj v Kuharjevem lazu, a škorenj mu je ostal v roki. Koblar pa je zbežal in zagrozil Dupljanom: »Kmalu boste videli rdečega petelina na strehi in Bolharjeva čreva bodo na češplah visela.« — Pri Bemostu v Retvinih so šele ušli rokovnjače. Tržiški komisar Paik je prišel naproti in je Dupljane očitno pokopal. Bilo je okrog l. 1840. (Baltur, Lužar iz Sp. Dupelji.)

8. 23. novembra 1843 so rokovnjači ubili Hrvatovega Jaka iz Žei. Se stoji klemenito znamenje nad Krčevim mlinom, pa slike so izprane vsled dežja. Ubojice so bili naslikani z rdečimi telovniki, velikimi knofi, terkastimi hlačami in škornji čez kolena, s kolmi v rokah. Rokomavši so bili Čučkov Jernej, Savsov Stefan, Lihenčan (Jaka Pikuž). Šlo je pravzaprav za Čedihovo Franco, h kateri je zahajal mladi Mrčun z Gročarjevim Andrejem, ki so mu pogosto rekli: Pucman. Strašila sta tisto noč Dječ in Lužar. Hrvatov je sicer poznal napačce, a pri znamenju so ga počakali in ubili. Ko sta se Mrčunov in Gročarjev vračala mi-

mo Boltarjevega čebelnjaka, sta stražnika prisluškavala. Stari Mrčun je izrezal svojega sina s tem, da je navedel druge priče, ki niso nič vedele. (Lužar iz Dupelji, nakelski arhiv.)

9. V Zapogah na Torovem so odpeljali rokovnjači iz vasi pet voz ukradenega blaga. Pri Podbregarju (Janez Alješ) so vse zvezali, gospodarju so žgali podplate nad kotlom, češ da mora povedati, kje ima denarje. Gospodinjso so polivali z zabelo. Pod pečjo je bil skrit otrok in ta je izdal rokovnjače (Marija Sarec).

10. Suhlačari (okrog Zapog) so ubili Gabrovega Janeza pri Anšku v Kosezah. Rokovnjači pa so zato zažgali Jagodincev pod na Rašici (Bokalec iz Mengša).

11. Pri Zriavku ob Trbojah so rokovnjači taburili. Groga je letal s svojo Agato okrog smreke. Ker je bilo slabo vreme, pridejo rokomavsi v Mrakovo hišo, položijo pištole na mazo in zahtevajo prenočišča. Oče, mati in otroci so morali iz lesenega konca v mrzlo hišo, zidano na drugo stran. Molili so rožni venec z domačimi in niso storili nič hudega. Mrakovka je bila srčna žena in ni pustila v hišo rokovnjaške babnice, ki je prišla z zibelko. Ta ji zapreti: »Boš kmalu videla rdečega petelina na strehi.« — Briči iz Smlednika so prišli loviti rokovnjače, pa so morali bežati (župnik Mrak).

12. Na Jezerskem so molili pri Podvršniku na večer rožni venec. V hiši je bilo več vojaških begunov. Dekla, ki je klečala na pragu, zagleda miš, ki je tekla po veži, in zavpije: »Oh, miš! Beguni so razumeli, da je dekla zaklala: »Oh, brži!« ter so menili, da se bližajo briči. Zato so kar skozi okna poskakali na plan (Štularca od Jezera).

13. 26. decembra 1844 so napadli rokovnjači na Pivki pri Naklem stražnike in jim raztrgali uradno obleko. Vodja je bil Strahar, ki je ubežal, njegove pomagače pa je komisar Paik drug na polovil. Napadalcu so bili: Savs, Pavec, Menariev Miha z Okroglega, Uženkov, Sečnarjev, Tončev Gregor, Koziek in Mutec iz Čegelnice (Blaznikov dnevnik).

14. V Trzišču je neki rokovnjač ukradel v Kornerju plašč mrtvecu.

15. V Kamni gorici so vlomili v župnišče.

16. 12. marca 1851 so prišli rokovnjači pod vodstvom Devsevim kmalu po Zravi Mariji h Kucnarju v Rukovici št. 4. Bili so naseljeni, obravljani po krvoški in namazani z oljem po obrazu. Potrkajo na vrata in ko jih gospodar popraša od znotraj, kdo so, odgovore: »Patrola.« Ko jim hlapec odpre, ga bijejo po glavi s pištolami in omamijo. Vso družino zvezajo, gospodarja samodej pa vlačijo po stopnicah in kar ni hotel povedati za denarje, ga postavijo v kad na glavo in ga mučijo, dokler ga ne ubijejo. »Deus, si ti me brani!« je zaklical Kucnar rokovnjaču, ki ga je sponzil. In ravno ta klic je bila njegova smrt. Dekla pa se je vendarle uprla in je rokomavce izdal. (Novice 1851, str. 58).

17. V Preserju ob Pirku je Molcariev Tine ukradl skrinjo, jo razbil s tovariši na polju in dobil v nji nekaj denarja. Krizkar ga je prišel in ljudje so ga tožili veliko časa, da se je vdol in povedal, da je denar skril pri Adametu. Ljudje gredo v Preserje k Adametu, a ne najdejo denarja. Potem šele jim pove, da je denar pri Adametu v Stebu, in res so ga tam našli. (Janez Šarec iz Preserja.)

Saharin.

Saharin je sladka snov, ki se dobiva iz nremona, kadar izteka iz tega kaktusa. Saharin nima prav nobene radile moči, vendar je mnogo slašji od sladkorja. Dobivajo se tri vrste. Prva je 300 krat slašja od sladkorja, druga je 475 krat slašja in tretja je 550 krat slašja. Javno je torej, da je saharin dosti manj potreba kakor sladkorja, priporočljiv pa ni, zato ker prebija samo okus, saharin dre neopremienjen skozi život. Zato ga uporabljajo v lekarni za oslajenje zdravil, ki so za boleznijo, kjer ne dre sladkor, ker ga sorodnja tola vasa.

Saharin je našel nemški kemik Fahlberg leta 1879. V tovarnah ga izdelujejo od l. 1886. Neki čen se je dobil izklo saharin, majhna bela kolesca so bila od dva vinarja, eno kolesce pa je zadostovalo za oslajenje kave za veliko družino. Za družino petih glav ga je

bilo zadosti za 60 vinarjev za mesec dni, in sicer za dvakrat na dan. Ta nizka cena je povzročila veliko povpraševanje. Nastali so pomisleki, da bi ne škodoval saharin ljudem, če bi ga uživali dosti in redno, kajti velike množine saharina so naravnost strupene, dočim ne škoduje majhen prašek, a tudi ne koristi glede prehrane. Ker se je pa rabil saharin od tovarna živil namesto sladkorja, je bil saharin prepovedan za splošno prodajo in uporabo in dovoljen je bil samo za zdravila. Tako pri nas v Avstriji. Na Nemškem je pač ostalo izdelovanje in izpečevanje saharina pod državno kontrolo, dovoljeno pa je bilo uporabiti ga za izdelavo likerjev, sadnih konserv, za varenje piva, za slaščice; sploh za obrtne obrate, ki se pečajo z izdelovanjem živil, pri katerih ne pride v poštev sladkorjeva redina moč.

Ko je nastalo z vojno pomanjkanje sladkorja, so se oglasili pri nas klici po saharinu, ki naj bi nadomeščal sladkor za likerije in slaščice, ker bi se osvobodile tako velike množine sladkorja, ki bi prišel tako ljudstvu v korist. Poudarjalo se je, da zadostuje saharinova obrt lahko naročilom in da se prevažajo saharin lažje kakor sladkor, ker gre na kilo saharina 300 do 500 kil sladkorja.

In cena? Pred vojsko je stal 1 kg saharina, ki je 300 krat slašji od sladkorja, 15 K, med vojsko je prišel na 52—56 K. Vrsta, ki je 475 krat slašja, je bila pred vojsko 20 K, med vojsko je narasla na 70 K, rafiniran saharin je pa poskočil od 31 kron na 80 kron. Če se pomisli, kako malo je treba saharina za oslajenje jedi in pijače, je to še vedno jako dobro za čas, ko se plačuje naš sladkor v tujih deželah po 10 kron in ga ne moremo dobiti doma po svoji potrebi. O škodi ali koristi saharina so se izjavili zdravnik-kemiki, da ne škoduje v majhni množini, veliko ga pa itak ni treba, ker je potem že presladko. Šadne konsve, kuhane s saharinom, pa niso ravno priporočljive za zdravje, prvič, ker se pokvarijo rade, če so kuhane s samim saharinom, in drugič, ker jim je treba dodati, da se ne pokvarijo, snovi, ki tudi ne prijaajo zdravju.

To in ono.

Iskreha prošnja. Kot invalid sem zgubil na bojnem polju obe nogi, tako da sedaj ne morem nič hoditi ter vedno biti v postelji že skoro tri leta. Sedaj se vlada slabo zmeni za nas. Pokojnina je tako majhna, da ni moč živeti in poleg tega sem revnega stanu in nimam svojega stanovanja. Zato se obračam tem potom do slovenskega občinstva s prošnjo, če bi mi hotel kateri dobrovoljno podariti kakšno posteljino perilo, ruhe ali blazino, ker to najnujnejše potrebujem in ker si ne morem kupiti novega. Vse imam raztrgano, ker moram ležati leto in dan. Naslov: Anton Stele, invalid, Košice št. 18, Kamnik.

Določitev najnižjih množin za seme. Deželna vlada razdela: Kljub zaseji smejo podjetniki kmetijskih obratov porabljati od zaseženega žita lastnega izdelka za setev potrebne množine v kilogramih za 1 hektar setvene ploskve in sicer: pšenice 200 kg, rži 190 kg, ječmena 190 kg, ovsu 190 kg, koruze 50 kg, aide 100 kg, prosa 40 kg.

Arteški studenci. Artoške studence imenujemo one vodnjake, ki jih navrtamo. Prvega je napravil na Francoze nek kartuzijski samostan že pred 700 leti. Na Margaretnem otoku pri Budimpešti so skupali zdravilen studenec 970 metrov poglobko. Vsak dan daje 1800 liternih metrov vode s toploto 74°.

Sladkor. Veliko vlogo v prehrani prebivalstva ima sladkor. V starih časih so rabili za sladilo snov le strd, v srednjem veku je prišel na vrsto culcov trs, preteklo stoletje pa cukrova pesa. Sladkorja iz nese je napravila na celnem svetu največ Nemčija, na leto do 30 odstotkov od vseh šest do sedem milijonov ton, za njo je Rusija, nad 20 odstotkov, potem pa naša država, malo manj kot 20 odstotkov. Te tri skupaj torej več kot dve tretjini sladkorja iz cukrove pese. Med vojsko je na Nemčija sama sebe prekosila, leta 1915. 20 milijonov centov, 1916 na celo 31, to se pravi na enega prebivalca pride letno skoro 50 kg sladkorja. Ker ga pred vojsko

niso porabili na osebo niti 20 kg, so ostale velikanske množine za izvoz. Sedaj ostane šlachko zelo čuma, veliko ga gre pa na Holandsko, Dansko itd. V Avstriji je porabila leta 1910. vsaka oseba na leto 12 kg, v Zedinjenih državah 36, v Angliji 40, v Avstriji pa 55 kg, torej na teden več kot 1 kg. Mi ga imamo pa dobiti na mesec tri četrtine kilograma, pa še tega ni.

Sila uč. Slab dovoz petroleja za časa vojne je prisilil Japonce, da so svojo zemljo še bolj preširili, če bi se dobil kje kak studene. In res, posrečilo se jim je dobiti nove petrolejske vrelce in leta 1915. so uporabili že za 60 odstotkov lastnega petroleja. Prej so pa skoraj vsega uvažali.

Budimpešta. Stara želja Ogrov se je izpolnila, Budimpešta je postala milijonsko mesto. Prej so mislili, da bo dosegla Dunaj; ko so videli, da to ne gre, so upali vsaj na 1 milijon. A zadnje štetje leta 1910. jih je razočaralo; kljub priklapljenju par predmestij niso našli več kakor 881.000 prebivalcev; na Dunaju so jih našli pa nad 2 milijona. Sedaj med vojsko je bil pa prirastek (begunci itd.) silno velik, leta 1917. so šteli in dobili vsoto 1.006.138.

Temperatura zvezd nepremičnic. Zadnje smo govorili, kako daleč je do nepremičnic. Nastane vprašanje, kakšna je njihova toplota. Pri 100 stopnjah pri nas že voda zavre, za sonce pa pravijo, da ima 5000 stopenj. Seveda si take vročine niti oddalec ne moremo predstavljati. S primerjanjem s solncem so določili vročino najmrzlejših zvezd na 2150 stopenj, ono najbolj vročih pa na 400.000 stopenj!

Primorski Tržišč. Pred petnaistimi leti je bil Tržišč še prav neznatno mestce, za katerega ni skoro nihče vedel. Napravili so pa tam nove ladjedelnice in potem je čudovito hitro pomnožil svoje prebivalstvo. L. 1900. je štel komaj 2000 ljudi, koncem l. 1913. pa že nad 11.000. Vojska ga je sicer potisnila nazaj, a se bo brezdomno kmalu zopet visoko dvignil.

Artillerija drednotov. Najmočnejše bojne ladje imenujemo drednote. To je angleška beseda in pomeni v slovensko prestavljena »nič se ne boja«. Velikanski so topovi. Top s premerom 35 in pol centimetra na koncu je 16 metrov dolg, cev tehta nad 70.000 kg, izstrelek (granata) 710 kg, naboj smodnika 215 kg, napravi pa granata začetkom 800 metrov na sekundo. Izstrelek prebije oklepno jekleno ploščo v debelosti nad en meter.

Najvišja stavba sveta. Dviga se v New Yorku blizu glavnega kolodvora. V višino meri 275 metrov, torej več kakor štirikrat tako visoko kot je ljubljanski grad. Smarna gora je nad Ljubljano 375 metrov. Drugo poslopje po višini se dviga skoro 230 metrov visoko itd. Stroški najvišje stavbe so znašali okoli 130 milijonov kron. Čitali smo pa, da nameravajo zgraditi še višjo stavbo, do 500 metrov visoko. Dvigala bi se visoko nad Smarno goro; stojiča v Kranju, bi presegala še vrh Sv. Jošta.

Kako je leta 1812. propadel denar? Leta 1812. je naša država prišla v konkurz, razveljavila stari denar in izdala nov denar. Za star papirnat goldinar si dobil novih papirnatih 20

krajcarjev. En nov goldinar je bil za pet starih in so se tako seveda davki, ki so ostali v isti višini predpisani, povišali na petkratni znesek. Prinesel si lahko na davkarijo že nov goldinar, ali pa starih — pet. Ako si se pogodil pred razglasom bankrota, da kupiš posestvo od mene za 100.000 gld., in se je bankrot razglasil eno uro pozneje, a ti si se zavezal plačati kupnino drugi dan, plačal si mi — samo 20.000 gl., ker se je z bankrotom proglasilo 80 odstotkov denarja neveljavnim. Ako bi mi bil prinesel drugi dan starega denarja 100.000 kron, bi bil pa tudi izpolnil pogodbo in dobil posestvo. Vsled bankrota sem pač izgubil jaz 80.000 gld. denarja, požrl mi jih je erar. A jaz nisem bil upravičen, zahtevali izpolnitev pogodbe v novi veljavi, da mi plačate v novem denarju pogojenih 100.000 gld. Ravno isto bi bilo sedaj.

Analfabeti. Kljub temu, da nas povsod stiskajo in nam ne dajo šol, imamo Slovenci vendar primeroma zelo malo analfabetov, to je takih nad šest let starih ljudi, ki ne znajo brati in pisati. Med Slovenci jih je še kakih 16 od 100. Hitro bi se števila znižala, če bi bilo šolstvo na Koroškem in v Istri drugačno. Pogledimo drugam. Portugalska na primer je samostojna država, nobenih ovir ni, da se ne bi tudi v tem oziru razvijala in vendar je tam še zmiraj 70 od 100 analfabetov. Stejejo pa od sedmega leta naprej. Če bi od šestega, kakor mi, bi jih bilo seveda še dosti več, ker se marsikdo ravno v tem času nauči brati in pisati.

Iveri.

Ni da bi ljubili svojo domovino, kot ljubi kmet svojo kravico; zato, ker mu mleka daje; ampak domovino moramo ljubiti kot ljubi otrok svojo mater in mati svojega otroka.

Pravzaprav pa niso lepi kraji tisto, kar nam domovino ljubo stori, ampak ljudje, ki v teh krajih prebivajo. Ljubezen do domovine ni ljubezen do mrtve narave, ampak ljubezen do živih ljudi.

V človeškem življenju sta, kakor v knjigi, spredaj in zadaj po en nepopisan list: to sta njegova mladost in njegova starost. V otroških letih, kakor tudi na stara leta ne storiš mnogo za javnost; vendar sta tudi ta dva lista knjigi v lepoto in jih ni pogrešati.

V mladosti zremo naprej, v starosti nazaj v svoje življenje. Blagor mu, komur se i v prvem i v drugem slučaju odpira lep razgled.

Tudi mladenič hodi ob palici po poti življenja: ta palica mu je veselo zaupanje v prihodnost. Tat je, kdor mu je to palico vzel, češ, saj je življenje vendarle žalostno in brez pomena.

Značilno za mladost je brepenenje po sreči, za starost pa: strah pred nesrečo.

Tožiš, da si v starosti tako sam! Čemu? Nazaj poglej in v spomin si prikljči znanec in prijatelj; čim dalje si živel, tem večja družba jih je.

So ljudje, ki hočejo biti po sili z vsem svetom prijatelji; svoje srce mečejo takorekoč vsakemu pod nogo, pa vendarle nikogar ni, ki bi se pripogibal in ga pobral.

Ne enoglasna, ampak s glasna prijateljstva imajo trajnost; to se pravi: ni treba, da bi bila prijatelja v vseh rečeh ene misli, pač pa morata v vseh važnejših (bistvenih) stvareh soglašati.

Najnovejše.

AVSTRIJSKI ODGOVOR WILSONU.

Dunaj, 28. oktobra. (K. u.) V odgovoru avstrijsko-ogrske vlade predsedniku Wilsonu, ki je bil danes odposlan, se poudarja, da avstrijsko-ogrska vlada naziranjem predsednika, ki jih vsebujejo njegove izjave, o pravicah narodov, specijalno o pravicah Čeho-Slovakov in Jugoslovianov, pričuje.

Avstrijsko-ogrska vlada izjavlja tedaj, da je pripravljena, ne da bi čakala na izid drugih pogajanj, začeti pogajanja o miru med Avstrijo-Ogrsko in nasprotnimi državami in o takojšnjem premirju na vseh frontah avstrijsko-ogrske armade ter prosi predsednika, naj uvede tozadevna pogajanja.

Ženitna ponudba.

Kmečki fant, sedaj vojaščine prost, poštenega krščanskega življenja, z letnim dohodkom 3000 K ter večjim kapitalom, se želi v svrhu takojšnje ženitve spoznati s poštnim kmečkim dekletom ali vdovo v starosti 35 do 45 let, če mogoče s malim posestvom ali kakim obrtom. Pisma, če mogoče s sliko, takoj pod: A. B. št. 4170 na upravnstvo »DOMOLJUBA«.

PRAKT. LISTNICA

fino imit. kozje u n'e, trpežno in lepo izdelana s 4 predeli za papirnat denar komad K 6, 3 komadi 15 — K, 6 komadov 25 K, 12 komadov 42 K. Ugoden predmet za razprodajalca. Dobiva se po povzetju pri Leop. Schächter, Dunaj II/1. Valeriestr. 78 odd. 164.

Krema za britje najboljša kakovost rabljena brez vode. 1 porcelanast lonček 7 K 50 vln. min.
Milo za britje pristno, najboljša vrste, 3 kosl 9 K, 1 kg 34 K. — Pošila se proti naprejšilnosti denarja M. Janker, ekspozitna trgovina, Zagreb 1, Petelinjska 3 III, Hrv.

!! Agitirajte za „Domol uba“ !!

Vsako sredo in soboto prodaja tvrdka Franc Vokač v Ljub-

ljani Šelenburgova ulica št. 5. v prvem nadstropju (nasproti glavne pošte), razno BLAGO za ženske in moške OBLEKE, hlačevino, sukno,

štofe in mešane tkanine po primerno nizkih cenah.

Pošilja se tudi po pošti.

Zahtevajte cenik!

LOTERIJSKE ŠTEVILKE:

Gradec, 23. oktobra: 5, 69, 16, 78, 14.
Dunaj, 19. oktobra: 66, 73, 19, 59, 5.

Vr. XII. 872/18—37.

4173

V imenu Njegovega Velikanstva cesarja!

C. kr. deželna sodnija v Ljubljani je razsodila tako: Ana Svetličič, rojena 22. julija 1900 v Spod. Idriji, tja pristojna, kat., samska, gostilničarka hči iz Spod. Idrije, nekaznovana, je kriva, da je v prvi polovici leta 1918 na Goriškem, Notranjskem in v Škofji Loki z manufakturnim blagom, torej s potrebstino verižno trgovala; zakrivila je s tem pregrešek po § 23. št. 4 ces. naredbi z dne 24. marca 1917, št. 131 drz., zak., in se obsoja po § 23. citirane ces. naredbi z uporabo § 266. k. z. na en teden zapora ter po § 389. k. p. r. v povračilo kazensko-pravnih stroškov; obenem se v smislu § 45. št. 1 citirane ces. naredbi odredi na obtoženke stroške objave te razsodbe v »Domoljubu« in javno nabitje v občini Spodnja Idrija.

Zobolrebce

kupuje po najvišjih cenah PETER KOZINA & CO.,
LJUBLJANA, BREG 20. 4172

Srbečko, lišale

odstrani prav naglo dr. Flesch-a izvir. zakonito zajamčeno »Skabeform« mazilo. Popolnoma brez duha, ne kade. Poskusni lonček K 4.— veliki K 6.— porcija za rodbino K 15.— Zaloga za Ljubljano in okolice: Lekarna pri zlatem telenu, Ljubljana, Karlova trg. 1520
Pazite na verjetno znamko »Skabeform«!

Čigovito šilo je K 5.—

Siva tanka sapirna prešilna bodle kot sivim stroj. — Največja izdoba, s katero more vsak sam krpiti in šivati vsake razne vrste čevljev, kožne, ročne, vrste, platne in vsake druge močne blazine. Neobhodno potrebna za vsakega, imajočega za potrebnost. Cena sivega šila z valjancem, 4 rezalnimi šivalkami in potrebim navodilom K 5.—, 5 kosov K 14.50. Pošilja po povzetju.

M. Svoboda, Ljub. II/2, Lesnarska 13-404.

Su. Valentinški
maslini prašek
za prašiče

pospešuje prebavo in hitro debelenje, živali ostanejo zdrave, pridobivajo hitro na teži celo ob manjvredni hrani, dobé okusno meso in jedreno mast. Za plemenjakine nenadomestljiv, da se doseže krepak zarod. 1 zavoj stane 1 K 60 vin. Po pošti se pošilja najmanj 6 zavojev. — Glavna 4162 zaloga za južno Avstrijo:

JOSIP BERDAJS, Ljubljana, Celovška cesta 85/6.

Miši - podgane
stenice - ščurki

Izdelovanje in razpošiljanje preizkuš. radikalno učinkovitega uničevaln. sredstva, za katero dohajajo vsak dan zahvalna pisma. Za podgane in miši K 5.—; za ščurke K 5.—; tinktura za stenice K 2.—; posebno močna tinktura za stenice »Prevasil« K 3.50; uničevalec moliev K 2.—; prašek proti mrčesom 2 in 4 K; tinktura proti ušem pri ljudeh 3 K; mazilo za uši pri živini 2 K; prašek za uši v obleki in perilu K 2.—; tinktura za bolhe pri psech K 1.50; tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjavi luncijev. rastlini K 3.—. — Pošilja po povzetju Zavod za pokončevanje mrčesa

M. Jünker, Zagreb 1, Petrinjska ulica 3.

Delauni zastopniki

ki se pečajo z razpečevanjem gospodarskih strojev, centrifug, krmil, gučij, ki imajo obsežno znanost, se sprejmo pri tvrdki HUGON POLAK, kemična tovarna, Kralj. Vinogradi, Jungmannova tr. 33. 3968 (2)

Vedrice za vodo

počinjane, z ročnim iz zlice. — Cene (brez poštnine):
28 cm premera K 28.—
30 » » » 32.—
32 » » » 32.—
z močnim podstavkom K-i več za komad.

Pošilja se po povzetju. —

— Razprodejalec popust.

E. PLANER, Dunaj

IV, Rechte Wienzel-

le 1/10.

Pristno TOALETNO MILO
fino dišeče komad 100 gr
5 kosov K 18.—, 10 kosov K 34.—,
12 kosov K 65.—

Pristno PRAJNO MILO
za kg kron 26.—

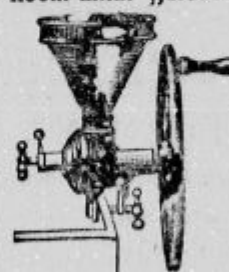
Pošilja proti predplačilu

M. Jünker, izvozna trgovina

Zagreb 1, Petrinjska 3. —

Hrvatsko.

Ročni mlini „model E. G.“ (sistem Texas)

S patentovanim »model E. G.« (sistem TEXAS) mlinom za NAGLO DROBLJENJE se more hitreje in lažje zmleti koruzo, pšenico, riž, ječmen, oves, mak itd., kakor z vsimi dosedanjimi drobilnimi mlini, ker imajo prav posebno močno konstrukcijo in veliko zamahno kolo. Je priznано najpopolnejši, najbolj trpečen in na Ogrskem najbolj sleveč ROČNI MLIN za žito v sedanjosti. Mlevne plošče so iz najbolj trdega jeklenega lita in se lahko vnu vzamejo ob čiščenju ali zameni. Prireda se lahko za fino in debelo mletje. Zmeljejo 10—15 kg na uro. Teža 15 kg. Cena 180 K. Rezervne mlevske plošče par 14 K. Dobavljam tudi cenejše žitne mline »model B«. Teža 12 kg z zamahnim kolesom po 120 K. Za zaboj in pošto se računa K 14.50. Naplailo naj se pošlje. Razprodejalec popust. Paul pl. Szontagh, tovarna za bakreno blago in orodje, BUDAPEST IX. Öllői út. 19 R. — Tel. Jozsef 99—44. Ustanovljeno 1835.

Izdani slovenski zavod brez tujega kapitala je:

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA

proti požarnim škodam in poškodbam cerkvenih zgradb

Ljubljana, Dunajska cesta 17, Ljubljana.

Zavarovanja strojevalna proti požarnim škodam: 1. razgovorne izdelane stavbe, kakor tudi stavbe med časom zgradbe, 2. vse premijske blago, mobilije, poljsko orodje, stroje, živino, avtomobile in enako, 3. vse poljske prireditelje, žita in krmno. — Členove proti prejemni 4. sprejema tudi zavarovanja na življenje, oziroma doživetje in druge kombinacije in proti razgodam, vsakovrstna podjetja, o čem tudi posamezne osebe za deželno razpisavateljsko zavarovalnico, od katere ima tudi družba Kranjska podzajemno.

Varnostni zaklad v rešitvi, ki so imale 1. 1916 K 906.828.90, a poslovalne koncem 1. 1917 na 1.081.833.54.

Todaj dnevno zbiranje za ta edini slovenski zavod, tembolj bo rastele zaklad.

Ponudbe in polaganja da o ravnanju, glavno poverjenstvo v Celju in na Proseku, kakor tudi po vseh larih nastavljeni pov. rjeniki.

Cene primerne, hitra cenitev in takojšnje izplačilo

Universal - mlin 22 cm (zakonito)

je posebno prikladen za rezanje vseh vrst mesa, sočivja, bobov itd. — Cena komadu K 60.—.

UNIVERSAL-mlin za mak

je izborno poraben za mletje moka, dišav, orehov, sladkorja, kave itd. — Cena komadu K 74.—.

Mlin za drobljenje kosti . . . K 320.—
Stiskalnica za krompir in sadje K 20.—.

Razpošilja z Dunaja proti predplačilu glavno zastopstvo

Max Bühnel,

Dunaj IV., Margaretenstraße 27, odd. 57.
Prospekti zastoj.

USTANOVLJENO LETA 1893.

Vzajemno pouderno društvo v Ljubljani

REGISTROVANA ZADRUGA Z OMEJENIM JAMSTVOM.

dovoljuje članom POSOJILA proti poroštvo, zastavi življenjskih polic, posestev, vrednostnih papirjev ali proti zaznambi na službene prejemke. — Vračajo se posojila v 7^{1/2}, 15, 22^{1/2} ali 30 letih v odsekih ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdor želi posojila, naj se obrne na pisarno

—:: v LJUBLJANI, KONGRESNI TRG št. 19, ::—
ki daje vsa potrebna pojasnila.

Zadruga sprejema tudi

hranilne vloge

in jih obrestuje po 4^{1/2} %.

Društveno premoženje znaša koncem leta 1917. K 489.431.79 — Deležnikov je bilo koncem leta 1917. 1421 s 14.855 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za K 5.793.450.—.

Lišaje

garje, srbež, braste in druge kožne bolezni odstrani naglo in sigurno Paratol-domače mazilo. Ne maže, je popolno brez duha, torej se more rabiti tudi čez dan. Velik lonček K 5—dvojno - velik lonček K 9—. Dalje Paratol-posipalni prašek, ki varuje najbolj občutljivo kožo. 1 škatlja K 3—. Oboje se dobiva po povzetju ali predplačilu pri tvrdki:

Paratol-Werke,
Ilekar ULMER
Budapest VII-10. Rátsa ut 21.

Krmila manjka!

Zato se uporabljajo nadomestna sredstva za krmila. Da to krmo živina, perunina dobro prebavi in popolnoma izkoristi, naj se pri-
meša 2 krat na teden krmu, ena pest polna „Mastin“ to je dr. pi. Trnkóczy-a rodilni prasek. „Mastin“ Paket velja 3 K, 5 paketov 15 K poštne preste. 5 paketov zadostuje za 3 mesece za enega vola, kravo ali prašiča, da se zre..

Glavna zaloga:

Ilekarna Trnkóczy

zraven rotovža v Ljubljani.

Mastin je bil odlikovan z najvišjimi kolajnami na razstavah: na Dunaju, v Parizu, Londonu in Rimu.

Na tisoče kmetovalcev hvali in rabi „Mastin“.

100.000 i hvaležnih odjemalec, por-
redni „Babissan“ v treh dneh brez bolečin od-
pravi kurja ošesa, bradavice, trde kože. Uspeh za-
jumeči: Cena 3 K, 3 lončki 7 K, 6 lončkov 11 K.
Zobobol odstranja „Fidus“ najtrdov. revmat. bo-
lečine, ko je že vse odreklo, in pri
otlih zobeh. Čeni uspeha, denar
nazaj! — Cena 3 K, 3 pusice 7 K,
6 pusic 11 K. Nikak. oknu, to-
novia, ne neprijetnega dihal
Snežno bele zobe da „Lilium“,
zobna lekočina. Takol. uspeh.
Cena 3 K, 3 steklenice 7 K. —
Podgane, miši se popolno zstro-
jo — „Rattostat“. Ako ni uspeha,
denar nazaj. Kone zahvali. Cen-
a 4 K, 5 škatle 9 K. Stenice, uši,
bolhe, ščurke uniči z zalogo
red rad kano „TRIARA“. Cen-
a 5 K, 5 škatle 7 K, prašek za go-
zelen polje 7 K.
KENTVY, Kuchta (Kess) 1. poštni predal 42-C-104, Brska.

Vsakovrstna domača semena,

in druge gobe, prazne vreče in druge pridelke

kupuje trgovina s semeni

— PETER LASSNIKA NASL. —

SEVER & KOMP., Ljubljana, Marijin trg.

Popolno belo platno

morete dobiti z uporabo našega izbornega luga
PRAŠEK ZA PLATNO. Velik prihranek in malo
truda pri pranju. 1 zavo: 150 gramov K 1—, 250
gramov K 1-50, 450 gramov K 2-50.

Najmanj se mora naročiti 10 zavojev!

Pri naročilu 5 kg popusti! Razpošilja se po pov-
zetju. Prodajalci dobe popust.

Zavod za izvoz M. Junker, Zagreb 1, Petrinjska
3 III. Telefon 23—27.

Polhovne kože, krfove kože, hrčkove kože

kupi po najvišjih cenah
trgovina s kožami in krznom

D. KUBI NE LEIPZIG, Brühl 47.

Pošiljativce se prošjo po pošti v zavojih po 5 kg,
odpadli znesek se odpolije takoj po prejemu.

Kačup ur, zlatnine in briljantov je
zaupljiva stvar

zato se pri nakupu obrnite na
tvrdko F. CUDEN SIN

samo nasproti gl. pošte v Ljubljani.

Kranjska deželna podružnica

a. a. deželne življenjske in rentne neugodne in
jamstvene zavarovalnice.

v Ljubljani, Marije Terezije cesta 12/II
sprejema zavarovanje na doživetje in
smrt, združeno tud z vojnim riziko, otro-
ških dot., rentna in ljudska neugodna in
jamstvena zavarovanja.

Javen zavod. Absolutna varnost. Nizke premije.

Ne opredeljuje zagon za vojno zavarovanje.

Zavod temelji na varnosti. — Prospekt, zastoj
in posilnine preste. Splošni zastojniki se spre-
majo pod najugodnejšimi pogoji. 1917

LJUDSKA POSOJILNICA

registrirana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6, za frančiškansko cerkvijo
sprejema hranilne vloge vsak delavnik dop. od 8. do 1. ure in jih obrestuje po

4 1/4 %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje
vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krone 25 vi-
narjev na leto.

„Ljudska posojilnica“ sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih
vplačilo na razpolago poštne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči
račun ter daje svojim zadružnikom posojila proti vknižbi z amortiza-
cijo ali brez nje na osebni kredit proti poroštvu ali zastavi vrednostnih
papirjev. — Menjice se eskomptujejo najbolje.

Vloge v „Ljudski posojilnici“ so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar
na varna posestva na deželi in v mestih.

Rezervni zakladi znašajo nad en milijon kron. — Stanje hranilnih vlog je bilo
koncem leta 1917 nad 34 milijonov kron.

Največja izbera ur,
zlatnine,
srebrnine

svetovnoznana
razpošiljalnica

H. SUTTNER

samo v Ljubljani št. 1

35

